

Corsendonk bier

Pater zacht en donker

Agnus pittig en blond

CORSENDONCA

P208832

SSN 0779-5785

Trimestrieel tijdschrift

20ste jaargang

juli-augustus-september 2002

v.u.: Roger Van Mierlo

Draaiboom 4

2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte : 2360 Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

St.-Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© **CORSENDONCA** : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "*Uit Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

Omslagillustratie : De Liereman

CORSENDONCA

Voorwoord

In het **Hofke van Chantraine** kon je van 15 augustus tot 25 augustus 2002 de tentoonstelling **ONLAND 2002** bewonderen. Er waren werken

te zien van diverse kunstenaars¹. Heel het gebouw van het hofke alsook de tuin was omgetoverd in een groot kunstwerk. Het was niet zo maar een tentoonstelling, het geheel was een afwerking van de bovenste plank. Dit is een opsteker voor alle kunstenaars maar ook zeker voor de organisatoren. De voorzitter van het hofke Van Chantraine Wim Van Hout zal zeker zijn vakantie 2002 vereenzelvigen met ONLAND 2002, ook Bea Geudens zal er zeker niet het gevoel van overgehouden hebben, om over een 9 to 5 job te beschikken. Namens onze kring Corsendonca, die zoals u als lid wel weet, partner is van de vzw Hofke van Chantraine, wensen we meer dan een pluim te geven aan beide kartrekkers van dit initiatief.

Stilaan komt het "Hofke van Chantraine" uit het onbekende, het is iets nieuw, het biedt mogelijkheden naar een groot medium. Niet een museum waar alles bij het oude blijft, en de stukken jaren onaangeroerd blijven staan. Het Hofke van Chantraine is steeds nieuw, steeds op zoek naar nieuwe uitdagingen. Tegen het najaar is alles in de weer voor de tentoonstelling "Nieuwjaarsbrieven", mogelijk hebt u nog dergelijke brieven van familieleden ergens in een lade, ze zijn

¹ Annie Dockx, Johnny Dondeyne, Stijn Heirbaut, Michel Helsen, Jaak Hillen, Rob Kerstens, Lieven Maes sr., Hildegard Matheussen, Pool, Dimitri Riemis, Tim Ryckaert, Kathleen Smets, studenten KHK lerarenopleiding optie plastische kunsten Turnhout, Mieke Stymans, Maria Van Miert, Bieke Vrans.

welkom op deze tentoonstelling².

Het Hofke is iets dynamisch, kleinschalig en toch groots. Er is ruimte voor de grote en de kleine dingen, de alledaagse dingen van het leven, het leven waar iedere mens dagelijks mee bezig is. Elke mens heeft talenten en gaven, ook jij dus, ook uw hersenspinsels of handvaardigheden kunnen morgen deel uitmaken van de adem die in het hofke leeft. Het Hofke van Chantraine is weerspiegeling van het volk, en wat er omgaat tussen de mensen. Elke mens is uniek, en dat wil ook het hofke zijn, iets unieks, iets Oud-Turnhouts.

Achter de schermen van **Corsendonca** wordt er gewerkt, straks start een nieuw werkjaar, een moment om onze leden uit te nodigen om samen met ons, te werken aan de heemkunde kring van morgen. Ieder die wil kan met ons meewerken, en is er van harte welkom. Onze vergaderingen zijn maandelijks in het Hofke van Chantraine, indien je eens een kijkje wil nemen hoe wij werken en met wat we zoal bezig zijn, aarzel niet en neem contact op met één van onze bestuursleden, u kunt de adressen vinden achteraan in dit tijdschrift.

Heemkundekring Corsendonca schuift graag voor u een stoeltje bij.

Jan Sels

Voorzitter Corsendonca

² Te bezorgen bij Bea Geudens Hofke van Chantraine Kerkstraat 46 Oud-Turnhout. Na de tentoonstelling ontvangt u alle nieuwjaarsbrieven ongeschonden terug.

De gemeenteraad 100 jaar geleden

De zitting van de gemeenteraad van **juli 1902** wordt hoofdzakelijk gewijd aan de vraag van ons gemeentebestuur om kasseien van tweede keuze aan te kopen bij de provincie. Na herhaalde onbeantwoorde vragen aan het adres van de gouverneur zelf, kreeg de gemeente Oud-Turnhout uiteindelijk een mondelinge toezegging van een bestendig afgevaardigde voor de aankoop. Maar dan begint de interne discussie over de bestemming van deze kasseien. Hieruit blijkt dat de tegenstellingen binnen de gemeenteraad tussen Oud-Turnhout centrum en Oosthoven ook in het begin van de 20ste eeuw een erg delicate kwestie vormden, waarbij men voortdurend diende te schipperen en te zoeken naar compenserende oplossingen. De burgemeester stelt voor om ter plaatse te gaan opmeten voor men een definitieve beslissing neemt; burgemeester Broeckx en schepen Van Gorp zullen deze klus klaren.

Op de raadszitting van **16 september 1902** stelt men dat er voldoende kasseien zullen zijn om de straat langs het dorpsplein "de Doelen" te verharderen en tevens aan de andere wensen tegemoet te komen.

De raad keurt eveneens een raming van het kerkfabriek van Sint-Bavo goed om 2 legaten voor jaarlijkse missen (voor Jan Meynendonckx en voor de overleden leden van de fanfare de Burgerzonen). Verder keurt de raad de pensioenaanvraag van onderwijzer Norbert Spaeninckx goed.

Tenslotte geeft men gunstig advies aan de begrotingen van de kerkfabrieken van St-Bavo, St-Job en St-Antonius, van het Armenbestuur en van de gemeente.

In geheime zitting op **4 december 1902** verkiest de raad Jan Luyten als opvolger van de overleden Corneel Borgmans als lid van het Bestuur der godshuizen.

Op de valreep (**27 december 1902**) keurt men de pensioenaanvraag van hoofdonderwijzer Celestijn Waterschoot goed. Tevens besluit de raad de gemeentelijke jongensschool van het centrum om te vormen tot een gemengde school.

Hugo Miguet

Het dorpsplein "De Doelen" rond 1920

De Liereman

De beschermingsvoorgeschiedenis van het natuureservaat De Liereman te Oud-Turnhout.

Met het Koninklijk Besluit van 8 maart 1940 werd het natuurgebied De Liereman beschermd als landschap, dit op basis van de wet op de Monumenten- en Landschapszorg van 7 augustus 1931 (1). Hiermee was er een wettelijke basis gekomen voor het positief behoudsstandpunt van de Koninklijke Commissie van Monumenten en Landschappen.

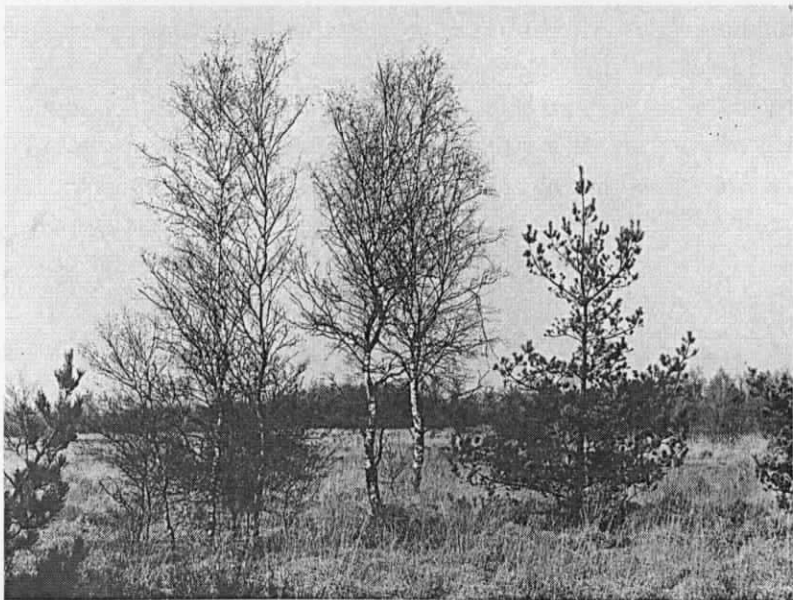
In 1927 werd er door de Antwerpse Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon alarm geslagen tegen mogelijke ontginning-plannen van De Liereman. Men stelde "dat men in Gods naam de handen van die woeste brok natuurschoon houde! De voorstanders dezer ontginning mogen trouwens niet vergeten dat de "Liereman" door de Koninklijke Commissie van Monumenten en Landschappen is geklasseerd geworden en het dus thans niet zoo opgaat deze streek zonder meer te doen verdwijnen" (2). De in 1912 opgerichte afdeling Landschappen van de Koninklijke Commissie voor Monumenten kon vanaf zijn oprichting landschappen beschermen, evenwel zonder dat deze bescherming meer was dan een feitelijk advies (3).

- (1) H. Stynen, De onvoltooid verleden tijd. Een geschiedenis van de monumenten- en landschapszorg in België (Brussel, 1998) pp. 265-273.
- (2) Oud-Turnhout, Maandelijksch Bulletin der Vereeniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon, 6/5 (1927) p. 72.
- (3) A.M. Draye, Monumenten en landschappen in België. Juridische aspecten (Antwerpen, 1993) p. 45

De Liereman

De op 5 december 1910 door Oscar Delaunois en zijn latere echtgenote Käthe Bonefske, samen met Amand de Lattin, opgerichte Vereeniging tot behoud van Natuur- en Stedenschoon wou actief pleiten voor het behoud van natuurgebieden en (kunst)historisch belangrijke gebouwen. De romantische ingesteldheid en bekommernis voor het behoud van grootmoeders natuur- en landschap, die ook gelijkaardige verenigingen zoals de National Trust in Engeland deed ontstaan, wou actief ageren voor het behoud van een waardevol Vlaams landschap. Met lede ogen zagen zij dat "niets wat maar waarde heeft ontsnapt nog aan de vernielingszucht van moderne verfraaiers en herstellere. Gansche streken die tot sieraad van ons land strekten worden verbrokkeld en verminkt, schilderachtige hoekjes reddeloos geschonden en zonder verweer opgeofferd aan smakeloosheid of uitbatingzucht" (4).

Naast het sensibiliseren voor het behoud van de bedreigde Kalmthoutse Heide en de Duinen van de Westhoek, waarbij de Vereeniging voor Natuur- en Stedenschoon de nationale overheid zo ver wou krijgen dat ze tot de vorming van nationale parken zou overgaan, werd ook voor De Liereman te Oud-Turnhout belangrijk. In 1914 "bereikten [wij, de Vereeniging voor Natuur- en Stedenschoon] dat de uiterst belangwekkende moerasstreek "De Liereman" te Oud-Turnhout, die men in bouwgrond wilde omzetten, door de Koninklijke Commissie van Landschappen, geklasseerd werd" (5). Om dit bij een zo

- (4) J. Moens, Bij de oprichting van de "vereeniging tot behoud van natuur- en stedenschoon", in L. van hoof (red), 75 jaar Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon 1910-1985 (Antwerpen, 1985) pp. 11-14.
- (5) A. de Lattin, Jaarverslag 1914-1919 (Antwerpen, 1919) p. 9. Over de werking in 1914 werd uiterst summier gehandeld, onder het motto "ik zal onze wederzijdsche onaangename stemming dus niet langer rekken dan strikt noodzakelijk is, en zal kort, zoo kort mogelijk zijn" (p. 7).

De Oud-Turnhoutse Liereman heeft steeds heel wat kunstschilders aangetrokken. Hier zien we Karel Melis op 14 mei 1919 aan het werk in de Liereman. Karel leerde de schilderkunst van zijn vriend Antoon Van Mierlo, zie foto op de volgende pagina.

breed mogelijk publiek ter kennis te brengen, werd er door de vereniging na de Eerste Wereldoorlog een reeks zichtkaarten uitgegeven (6).

De reden waarom Natuur- en Stedenschoon zich inzette voor het behoud van een aantal natuurgebieden stelde op drie redenen, nl. het natuurschoon an sich, de wetenschappelijke waarde (bijzonder voor de geologie, de flora en de fauna) en de openbare gezondheid. De Liereman diende voor Natuur- en Stedenschoon in de Kempen als natuurreservaat gevrijwaard te blijven, naast de Kalmthoutse Heide en de Vraagheide te Sint-Job-in-'t-Goor. Voorzitter G. De Ridder stelde in zijn voorstel tot vorming van Kempische natuurreservaten op het congres van Natuur- en Stedenschoon te Gent in 1923 dat een aankoop van dit bijna 700 ha grote gebied geen groot kapitaal zou vergen om deze "schilderachtige streek" voor de natuurvriend te behouden (7). Dit wou Natuur- en Stedenschoon via wettelijke weg bekomen nadat het nieuwe wetsontwerp op monumenten en landschappen, dat door Amand de Lattin op hetzelfde congres werd voorgesteld, zou aangenomen zijn in de Kamers (8).

Schilders waren uiteraard betrokken partij. Ze waren niet alleen individueel lid, maar eventueel ook via de aangesloten

- (6) Een boekje telde 18 kaarten en kostte 1,5 frank (Maandijksch Bulletin der Vereniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon, 1/2 (1922) p. 9.
- (7) G. De Ridder, Kempische natuurreservaten, Maandijksch Bulletin der Vereniging tot Behoud van Natuur- en Stedenschoon, 2/12 (1923) p. 185. De andere reservaten die men wou bekomen, waren de Hoogbergen bij Kasterlee, de bosbergen en -beemden bij Herentals en de Galgenheide en de beemden bij de Aa te Poederlee (pp. 185-186).
- (8) Am. de Lattin, Het wetsontwerp der Koninklijke Commissie van Monumenten en Landschappen, Maandijksch Bulletin, 3/4 (1924) pp. 52-59.

Antoon Van Mierlo °10 oktober 1919 † 30 september 2000

Antwerpse vereniging Kring voor Moderne Kunst en de Schildersstudiekring "Ken U Zelve" (9).

Het ging evenwel niet snel vooruit, noch met de goedkeuring van de wet op monumenten en landschappen, noch met de stichting van natuurreservaten. In zijn jaarverslag over 1925 bekloeg secretaris Amand de Lattin zich over het feit dat "de stichting van andere reservaten, o.a. in de Kempen, hoe gewenscht ook, konden wij geen stap verder brengen, niet in het minst omdat ons uit de streek zelf allen steun ontbreekt" (10).

Harry van Royen

(9) Aangesloten kringen, Maandelijksch Bulletin, 4/1 (1925) p. 16.

(10) Jaarverslag van den Secretaris over de werking gedurende 1925, Maandelijksch Bulletin, 5/1 (1926) p. 2.

1 januari 2002

25 jaar na de fusies van gemeenten.

Oud-Turnhout fusies NEEN¹

DEEL 4 van 5

In deze vijfde bijdrage willen we even stilstaan bij een gebeuren van 25 jaar geleden, namelijk de fusies van gemeenten. Dat ook het gehucht Schoonbroek en het Kijkverdriet behoorden tot onze gemeente zullen vele onder ons nog herinneren. Onze gemeente ging destijds hevig in verzet tegen de fusieplannen.

Toenmalig Burgemeester Jan Nuyts² heeft vele uren besteed om onze gemeente te redden uit het kluwen van de stad Turnhout. Een Burgemeester die het opnam voor zijn gemeente, en mede dankzij zijn inzet is onze gemeente zelfstandig gebleven.

In deel 1: de aanzet naar de fusieplannen.

In deel 2: Historische gegevens en basisprincipes.

In deel 3: Oud-Turnhout anno 1973.

Ekspress sprak met Oud-Turnhouts Burgemeester Jan Nuyts.³

De hoeveelste burgemeester van Oud-Turnhout bent u eigenlijk, meneer Nuyts?

Ik moet eerlijk zeggen dat ik dat nooit heb nagekeken. Hebt u een klein ogenblikje? (zoekt in een bundel papieren). De elfde!⁴.

Da's altijd beter dan de dertiende niet?

Ja, inderdaad. Hoewel het toeval wil dat de eerste een jurist was en dat de mogelijk laatste ook een jurist is...

Hoelang is Oud-Turnhout nu al "onafhankelijk"?

Dat dateert van 29 december 1858⁵. Voor zover mij bekend is zijn de eerste acties begonnen in 1838. In het begin waren die acties blijkbaar weinig gebundeld, maar achteraf heeft men ernstiger gewerkt. Met het bekende resultaat.

Twintig jaar om die "onafhankelijkheid" te verkrijgen. En vandaag dreigt diezelfde "onafhankelijkheid" met 1 pennentrek te worden vernietigd... Welke argumenten werden eertijds aangehaald om van Oud-Turnhout een afzonderlijke gemeente te maken?

Ik heb die lijst hier niet bij de hand, maar ik kan u misschien een stukje voorlezen uit een tekst die verscheen ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van Oud-Turnhout. De Consience-stijl moet u er maar bijnemen. (leest).

"U hebt ten alle tijden, Mijnheren, te veel bewijzen gegeven van goedgunstige onpartijdigheid tegen uw onderhorigen, opdat wij de overtuiging zouden hebben dat u verder wetens en willens zou toelaten dat ons ongelukkig lot nog langer aan de willekeur onderworpen blijven van de Heer wiens daden onophoudelijk strekken om uitsluitend en profijten der eigenlijke stad te doen keren, het noodzakelijkste van wat ons mogelijk is aan de grond te ontrukken in het zweet van ons aanschijn en gebogen onder de last der vermoeienissen, en toelaten dat wij voortgingen de lasten te dragen, die dubbel zijn van die der gemeenten uit de omstreken..."

Belastingen! Daar kwam het waarschijnlijk op neer.

Daar kwam het inderdaad op neer. De omstandigheden waren destijds natuurlijk heel anders dan nu. De verbindingen tussen het centrum en de gehuchten waren veel moeilijker dan nu. En

ik kan mij levendig voorstellen dat een stad als Turnhout (toentertijd 14.000 inwoners) met de middelen van die tijd 't zeker niet aankon om al die toch tamelijk bevolkte gehuchten te geven waar zij eigenlijk recht op hadden Turnhout heeft zich destijds verzet tegen die afscheuring.

Wat waren de argumenten van Turnhout?

Wel, Turnhout beweerde dat het de situatie in de hand had. Er waren toen ook nog bijbeschouwingen die vandaag van geen tel meer zijn. Zo was men in Turnhout bevreesd dat er in Oud-Turnhout een botermarkt zou komen, zodat de Turnhoutenaars wat betreft het betrekken van hun boter op een tweede hand zouden zijn aangewezen.

Hoe bedoelt u?

Als Oud-Turnhout die botermarkt zou krijgen, dan zouden de Oud-Turnhoutenaars niet langer naar het centrum gaan met hun boter. De Turnhoutse winkeliers zouden ze hier moeten kopen, zodat het product uiteindelijk veel duurder zou uitvallen. En er was ook de kwestie van het bier. De Oud-Turnhoutse brouwers zouden dan aan de grens met Turnhout accijnzen moeten betalen op hun bier.

Een slag onder de gordel eigenlijk?

Er was ook het argument dat Oud-Turnhout zijn armen niet zou kunnen onderhouden. ...

Er is wel één punt van overeenkomst tussen vroeger en nu.***Ook vandaag voelt Oud-Turnhout zich blijkbaar benadeeld?***

Inderdaad. Men vreest dat bij een eventuele fusie Oud-Turnhout net zo erg verwaarloosd zal worden als vorige eeuw. Dat is op de eerste volksvergadering die ontrent de fusie zijn gehouden duidelijk naar voren gekomen. Op die vergadering die door het Davidsfonds was georganiseerd maar waarop iedereen was uitgenodigd kwamen twee mensen spreken die al met die zaak bezig waren: Omer Coenen en Maes van de Bond van Belgische

Steden en Gemeenten. Die mensen hadden een fusie-voorstel opgesteld dat voor de provincie de basis heeft gevormd om die vergaderingen te houden. Toen is door heel veel mensen daarop gereageerd. Die oude van vader op zoon doorgegeven vrees, verwaarloosd te zullen worden, -dat was zonder meer duidelijk- bleek nog altijd aanwezig. Of die vrees gegrond is kan natuurlijk alleen de toekomst uitwijzen.

Wat denkt u er zelf van?

Ik aanzie dat toch als een heel groot probleem, als het weer Groot-Turnhout wordt.

Vreest U een of andere vorm van discriminatie?

Neen, dat niet. Turnhoutenaren en Oud-Turnhoutenaren zijn gelijk. Maar als men vanuit het centrum ONZE problemen moet bekijken, dan vrees ik dat daar moeilijkheden van kunnen komen. Wij zijn een residentiele gemeente. Ons grondgebied moet goed onderhouden worden. Dat is een feit en zelfs een van onze hoofdbekommernissen, want wie in Oud-Turnhout komt wonen wil daar goed wonen. Wanneer men acht uur heeft gewerkt, dan heeft men er nog altijd zestien om zich te ontspannen. En dat is alleen maar mogelijk in een rustige omgeving.

Toch is uw gemeente voor een heleboel erg belangrijke zaken zoals ziekenverzorging en onderwijs helemaal op Turnhout aangewezen. Nu is er in Turnhout een begrotingsgat van 72 miljoen Belgische franken. Dat gat is niet in geringe mate veroorzaakt door de diensten die Turnhout verstrekt aan de omliggende gemeenten. Een heleboel Oud-Turnhoutenaars komen geboren worden in Turnhout, lopen school in Turnhout, komen ziek zijn in Turnhout, ja komen zelfs sterven in Turnhout. Dat kost Turnhout een hele bom duiten. Vindt u het dan niet logisch dat Oud-Turnhout zijn steentje bijdraagt om dat gat te vullen?

Natuurlijk, maar op welke manier? Door een fusie? Er is een ziekenhuiswet in de maak die dat probleem uit de wereld moet helpen. Voor mijn part moet hetzelfde gebeuren voor wat betreft het gebruik van vuilnisverbrandingsinstallaties en waterzuiveringstations, brandweer, enz... Dat kan geen enkele gemeente alleen aan. Ook Turnhout niet. Zelfs Antwerpen niet. Weet u dat wij ook voor de Antwerpse brandweer betalen? Op dit ogenblik 900.000 frank per jaar. Daar krijgt de brandweer Turnhout, dat in geval van brand Oud-Turnhout moet bedienen, maar een gedeelte van. Een ander gedeelte gaat naar Antwerpen. En nu wil men al die grote problemen door middel van fusies oplossen. Maar de kleine menselijke problemen waarmee eenieder elke dag te maken heeft, daar moeten wij ons plan maar mee trekken.

Welke kleine dingen bedoelt u?

Het contact tussen bestuurders en bevolking. In kleinere gemeenten is dat veel hechter dan in grote. Hoe groter de gemeente, hoe moeilijker die contacten.

Oud-Turnhout is nu niet bepaald een kleine gemeente...

Neen, maar Groot-Turnhout zal in elk geval vééél groter zijn. Onze gemeenteraad is altijd gespreid over al onze parochies. Dat wordt altijd minutieus gedoseerd. Ons schepencollege wordt op dezelfde basis gespreid. Er zijn in Oud-Turnhout heel weinig mensen die mij niet tamelijk goed kennen. Ze weten mij allemaal te vinden. Zowel hier als op het gemeentehuis. Ik weet, bij manier van spreken, bijna elke kassei in Oud-Turnhout liggen, en ik weet dat er veel verkeerd liggen. U mag gerust aannemen dat het huidige schepencollege uit Turnhout de Turnhoutse problemen zeer goed kent. Maar u kunt er van overtuigd zijn dat ze bij een eventuele fusie met Oud-Turnhout, Vosselaar en Beerse, dat soort problemen lang niet allemaal meer kunnen onderkennen. Trouwens, in zo'n grote gemeente

voelt men als bestuurder die persoonlijke verantwoordelijkheid niet meer. In een kleine gemeente voel je alle verantwoordelijkheden heel scherp. Omdat ge je er heel nauw bij betrokken voelt.

Toch zegt men dat bepaalde fusies zeer goed gelukt zijn.

Ja dat zegt men, maar ik ken er geen enkele. Wel ken ik er, waar het – om het sterk uit te drukken – een hel is geworden. Van de plaatselijke bestuur is daar helemaal niks meer over geschoten. Theoretisch is het mogelijk dat op het bestuursvlak het centrum door de randgebieden in een hoek wordt verdrongen. Dat zou dan het omgekeerde veroorzaken van wat beoogd wordt.⁶ Trouwens, die randgemeenten hebben stuk voor stuk ook allemaal plannen op lange en halflange termijn. Wij hebben ook een sportcentrum gepland, een zuiveringstation samen met Arendonk (140 miljoen), een gemeenteschool (16-17 miljoen) enzovoorts...

Om dan nog niet te spreken over ons rioleringsnet dat nog maar in zijn eerste fase is. Langzaamaan moet ook de Lint aangesloten worden. Maar dat zal enorm veel geld kosten.

Maar al die plannen kunnen toch ook na een eventuele fusie gerealiseerd worden. Je mag er toch niet zonder meer van uitgaan dat fusie betekent: het centrum zal profiteren van de rand, punt uit

Nee, maar het ligt voor de hand dat een kleiner geheel makkelijker het ene project na het andere kan aanpakken, terwijl een groter geheel veel complexer zal zijn. Onze bestuursleden hebben alleen de Oud-Turnhoutse problemen in het oog te houden. Maar wat gaat dat worden in zo'n fusiegemeenteraad? Daar zetelen dan misschien drie of vier mensen van Oud-Turnhout⁷ in, drie van Vosselaar en misschien vijftientig van Turnhout. Welke plannen en problemen zullen dan de voorrang

krijgen? Ten slotte, en dat is heel begrijpelijk, wordt de betrokkenheid van bijvoorbeeld de Turnhoutse raadsleden met de problemen van Oud-Turnhout veel kleiner. Maar let wel, wanneer nu werkelijk zou bewezen zijn dat de constellatie zoals ze nu is fundamenteel fout is, dan zou ik de eerste zijn om naar andere oplossingen te zoeken. Maar acht u dat dan bewezen? Ik niet.

Acht u het fusieprincipe dan helemaal fout?

Neen, er zijn in België te veel gemeenten die niet bestuurskrachtig zijn. Er zijn er meer dan negenhonderd die niet eens duizend inwoners hebben. Een miljoeneninvestering voor een gemeente met tweehonderd inwoners is onmogelijk. Zulke gemeenten hebben alleen maar belang bij een fusie. Maar dat geldt niet voor Oud-Turnhout. Wij kunnen onze problemen zeer goed aan, en de problemen die wij niet aankunnen, zal de fusie ook niet aankunnen. Ik ben dus helemaal niet tegen het principe, maar ik ben van oordeel dat het niet van toepassing is op Oud-Turnhout. En bovendien heb ik grote bezwaren tegen de manier waarop die fusies worden opgedrongen. Dat men maar niet gaat denken dat men op één generatie begripen als "dwangfusie" kan wegwerpen⁸.

Men heeft ook gevraagd of u akkoord gaat met de geplande fusie, en, indien niet, of u een alternatief voorstel te formuleren hebt.

Neen, wij gaan niet akkoord. Neen, wij hebben geen alternatief voorstel. Wij willen zelfstandig blijven.

Desondanks zal die fusie er ongetwijfeld komen. Hoe moet het nu verder volgens u?

Als de fusie er is, dan moeten wij ons daar bij neerleggen. Maar zolang de wet er niet is, zullen wij ons uiterste best doen om onze zelfstandigheid te bewaren.

Ligt u daar nu van wakker van al die problemen?

N..nee...maar je moet er wel heel veel mee bezig zijn.

Er kruipt geweldig veel tijd in. Veel te veel eigenlijk. Er zijn momenten dat je denkt "Heb ik nu nog wel voldoende de tijd om de normale belangen van de gemeente te behartigen".

Werd de bevolking al geraadpleegd over een eventuele fusie?

Van hogerhand niet. Dat is het hem juist. Nooit werd aan onze mensen de vraag gesteld of zij een fusie al dan niet wenselijk achten.

In vele gemeenten worden referendums georganiseerd.

Ja, door de gemeenten zelf. Wij hebben daar ook aan gedacht, maar dan zegt men in Brussel: "Zo'n referendum dat heeft alleen met emoties te maken, niet met realiteiten". En daarmee is voor hen de kous dan af. Terwijl te allen tijde referendums gehouden zijn. Nu weer in Engeland met betrekking tot de E.E.G.

Alsof je de emotionele kant van zo'n onderneming gewoon onder tafel kan moffelen. Wij hebben wel alle verenigingen aangeschreven, en die zijn stuk voor stuk van oordeel dat een fusie voor Oud-Turnhout geen zin heeft.

Een aantal burgemeesters worden erg triest van heel die fusiebedoening. Zij ervaren dat als een laffe stoot onder de gordel, een messteek in de rug enzovoorts. Er zijn er die de fusies beschouwen als een einde aan een tijdperk. Anderen denken in hun achterhoofd: "In het gefusioneerd geheel zal ik geen burgemeester meer zijn, en dat vind ik heel erg". Hoe kijkt uzelf daar nu tegenaan? Het blijft theoretisch toch mogelijk dat u burgemeester wordt van het geheel.

Nee... Daar moeten we ons echt geen illusies over maken. Ik ben nog maar van 1977 burgemeester. Maar als ge je die hele tijd van s'morgens tot 's avonds hebt ingezet voor hen en

bekommerd bent om de belangen van de gemeente... Er zijn mensen die een heel erg dikke huid hebben, en hen raakt dat niet. Maar als je burgemeester wil zijn, dan moet je over een zekere gevoeligheid beschikken. Als je het bestuur van een gemeente louter cijfermatig zou doen...

Ik kan u verzekeren dat ik voor heel wat zaken heel veel nachtelijke uren heb wakker gelegen. Soms is het zo erg dat je zucht: "het zou mij een hele opluchting zijn als ik er vanaf was". Maar je hebt je nu eenmaal voor een bepaalde zaak ingezet. Pas op, dat is iets wat niet alleen burgemeesters maar ook gelijk welke voorzitter van een voetbalclub of een toneelvereniging, enz. kent. Het wordt een stuk van je leven. En dan hoor je plots van die plannen...

Jan Sels

Voetnoten

¹ JAN SELS, 'Oud-Turnhout Fusies neen', onuitgegeven werk, 1989, 75 blz.

² Jan Nuyts °15 september 1924 wordt bij Koninklijk besluit van 23 december 1970 als Burgemeester van Oud-Turnhout aangesteld. De eedaflegging had plaats op 8 januari 1971. Dit kreeg op 17 december 1976 & 21 december 1982 een verlenging. Jan Nuyts bleef burgemeester tot 31 december 1988.

³ uit "Turnhout Ekspres" 17 april 1975.

⁴ De vorige tien Burgemeesters:

- Franciscus Van der Beken-Pasteel ° 17 december 1795 + 6 oktober 1868. Burgemeester van 28 juni 1859 tot 6 oktober 1868. (Jacobus Peeters wordt schepen-voorzitter na overlijden van de Burgemeester)
- Guillemus Luyten ° 28 oktober 1820 + ? (op 29 maart 1875 verhuisd naar Turnhout.) Burgemeester van 3 januari 1870 tot 2 september 1872.
- Jacobus Peeters ° 12 februari 1831 + 9 juni 1916. Burgemeester van 2 september 1872 tot 11 maart 1885

- *Petrus Jacobus Van Miert* ° 24 november 1834 + 1 augustus 1893.
Burgemeester van 11 maart 1885 tot 3 januari 1891.
- *Jacobus Broeckx* ° 27 maart 1843 + 5 november 1904.
Burgemeester van 3 januari 1891 tot 5 november 1904.
- *Joannes Luyten* ° 24 september 1860 + 12 maart 1936.
Burgemeester van 24 maart 1905 tot 17 juni 1921.
- *Jozef Embrechts* ° 17 september 1885 + 28 september 1955.
Burgemeester van 17 juni 1921 tot 27 februari 1939.
- *Joannes Roes* ° 9 september 1887 + 21 maart 1963.
Burgemeester van 27 februari 1939 tot 10 september 1947.
- *Jozef Van Miert* ° 8 maart 1900 + 28 maart 1948.
Burgemeester van 10 september 1947 tot 28 maart 1948.
- *Alfons Van Loon* ° 16 augustus 1903 + 23 april 1984.
Burgemeester van 17 april 1948 tot 8 januari 1971.

⁵ Deze datum wordt dikwijls opgegeven, maar is foutief. In mei 1858 stelde het Belgisch parlement een commissie samen om zich te buigen over dit dossier. Op 17 november stemde de Kamer van Volksvertegenwoordigers een wetsontwerp, waarbij het gehucht Oud-Turnhout als een afzonderlijke gemeente werd ingericht. Op 21 december keurde de Senaat het wetsontwerp goed. Op 29 december werd dan eindelijk het officiële attest ondertekend. Hierop volgden gemeenteraadsverkiezingen op donderdag 14 april 1859. De zitting en installatievergadering van de eerste Oud-Turnhoutse gemeenteraad had plaats op 28 juni 1859. Deze datum 28 juni 1859 is de mijlpaal, de start van een nieuwe gemeente: Oud-Turnhout.

⁶ Na de fusies is dit feit geworden voor de stad Hoogstraten.

⁷ Net voor de afscheiding met Turnhout had de stad twee gemeenteraadsleden uit Oud-Turnhout (JM Deproost en A Stynen) De gemeenteraad telde dertien leden Alle leden van het College van Burgemeester en schepenen kwamen uit de stad Turnhout zelf.

⁸ Deze stelling is meer dan juist, nu vijftientig jaar na de fusies kan men dit nog steeds vaststellen aan het kiesgedrag in fusiegemeenten. vb inwoners uit Schoonbroek kiezen op inwoners uit Schoonbroek, dit om zoveel mogelijk vertegenwoordigers te hebben in de gemeenteraad. Nog een voorbeeld, een inwoner uit Weelde zal steeds zeggen 'ik ben van Weld'. Terwijl hij of zij inwoner is van Ravels. Ravels is voor hen louter administratief.

coupé 32

Met de Bonden van het H. Hart naar Rome.

In 1950 trokken enkele Oud-Turnhoutenaren met de trein op bedevaart naar Rome. Nu anno 2002 is verre vakantiebestemmingen geen zeldzaamheid meer maar in 1950 was dat nog anders en een reis naar Rome was toen een hele onderneming.

Een van de Oud-Turnhoutse bedevaarders was Leo Op de Beeck en onder de titel "Coupé 32" maakte hij van deze reis, die veertien dagen duurde, een boeiend reisverslag wat we u, hetzij in enkele afleveringen, niet willen onthouden.

I Antwerpen - Nancy.

Die laatste week... Neen, dat was voor ons geen leven meer! We gingen immers naar Rome en daar kon nog van alles gebeuren waardoor onze reis zou worden uitgesteld of kon in het water vallen: de oorlog in Korea, de politieke spanning in eigen land en wat al nog.

Dan was er de reisbagage. Wat zouden we allemaal meedoen voor die veertien dagen?

"Niet te veel kleedsel," zei ons een ervaren Rome-reiziger. "Ge kunt er ginder niets mee doen."

En zakelijk raadde hij ons: twee broeken, twee paar schoenen, een half dozijn sporthemden en een Amerikaans ritsvestje. Dat laatste vooral is praktisch om te reizen, weegt niets en laat wind noch regen door.

En zonder zonnebril komt ge stekeblind van Rome terug. Dat zegde hij nog. Ook dat we een goede voorraad tabak en cigareten moesten meedoen. Voor een Belga of een Boule Nationale plooit een Italiaanse kelner in twee en met een pakje tabak koopt ge een mooi souvenir.

Tijdens de Rome reis in 1950. Op de eerste rij links Jeanne Luyten. Op de tweede rij van links naar rechts; Medard de Witte, Leo Op de Beeck en Pierre Hus

Zo doen we dan. Maar als moeder-de-vrouw er nog een hele boel etenswaar wil bij pakken, klappen we kordaat onze valies toe. Geen vodden, we zijn soldaat geweest.

En zo komt eindelijk de reeds zes maanden lang verwachte dag. Na een slapeloze nacht, net als toen we voor de eerste maal mee naar Scherpenheuvel mochten, staan we op 18 Augustus te 8 uur 's morgens in het centraal station te Antwerpen. Daar vinden we "onze trein", die ons veertien dagen lang dragen zal, door eindeloze vlakten, langs diepe ravijnen en wolkenhoge bergruggen, over bruisende stromen en door donkere tunnels.

Coupé 32... ons home, ruim en mals gekussend. Eerst even kennis maken met twee nieuwe reisgenoten. Jong en fris allebei, met de trek naar 't avontuur in de klare ogen. 't Gaat er druk toe en veel tijd tot afscheid nemen rest ons niet. De organisatiegeest van de Paters Jezuiten en Ultra Montes doet zich gelden. Nog een zoen en een traantje, gemeend of pro forma, en op het bepaalde uur rollen we weg. 't Wordt vast een mooie zomerdag. Daar hangt een vriendelijk zonnetje over de groentenvelden rond Mechelen, waar een nieuwe groep bedevaarders inscheept: pastoors en onderpastoors met enkele van hun parochianen, allen zwaarbeladen met valiezen, handtassen en vlaggestokken. Eén met een bolhoed en één met een paraplu.

Schaarbeek... Hier krijgen we de Brabanders, Limburgers en Luikenaars aan boord. En avanti... gemeend ditmaal. Zoniënbos, Ottignies, Namen... Nog enkele Waalse bedevaarders. Ik doe mijn vrienden opkijken naar de citadel. Ben daar vier maanden "gemobiliseerd" geweest in '39. Onze trein stoomt langs bekende namen: Yvoir, Poil-Vache, Mont-sur-Meuse... Ons "klein Zwitserland," morgen al zullen we het grote zien. We lopen de wandelgangen langs op zoek naar streekgenoten en kennissen. Bidden dan ons eerste Rozenhoedje. Want boven Ultra Montes en de paters Jezuiten zal Ons Lievrouwke onze grote beschermster zijn. Met een dreunend "Liefde gaf U duizend namen" rijden we Frankrijk binnen. Givet en de Franse douanen. De controle is gauw gebeurd.

"Personne n'a plus que deux mille francs belges?" 't Is alles. Een mooi heuvelend landschap tot Mézières en Charleville, met enkele wonden van de laatste oorlog nog. Weer de Maasvallei. Sedan, waar het zo dikwijls beproefde Frankrijk in 1870 de genadeslag kreeg. Metz met zijn zware bolwerken, Pont à Mousson met zijn fabrieksschouwen en tenslotte Nancy, het eindpunt van de eerste dag. Hier wordt de bedevaart geopend: vlaggeoptocht door de stad, Lof met sermoen en ontvangst op het stadhuis.

Nancy, typisch Oost-Franse stad, met een vergaand en beroerd verleden. Op alles drukt de stempel van het arme, zich moeilijk weer oprichtende Frankrijk: oude, ietwat gemoderniseerde winkelhuizen, ersatzartikelen in de uitstalkasten, tweedehands auto's, kleurloze en weinig comfortabele trams. Veel volk langs de straten, dat zwijgend maar met onverholen belangstelling, en een tikje weemoed zou men zeggen, toekijkt naar die vele naar lijf en ziel gezond gebleven Vlaamse mannen en vrouwen. In de statige kathedraal horen wij een diep-inslaand inleidingssermoen van Pater Verwimp. Die heeft ons in één keer, voorgoed en vast in zijn handen.

Een eigenaardigheid zijn de kleine kerkstoelen met biezen, opklapbare zit, waardoor ze in knielbankjes kunnen veranderd worden.

Buiten een wijds plein met rijkvergulde poorten rondom. Het massieve stadhuis heeft zijn brede poorten gastvrij open. We betreden monumentale trappen met vergulde leuning, leidend naar een zeer ruime en rijk getooide receptiezaal. Wij worden er hartelijk verwelkomd door "Monsieur le Maire", een innemend en bijzonder welsprekend man, die zegt gelukkig te zijn voor de derde maal in drie dagen een zo talrijke groep Belgische bedevaarders te mogen ontvangen. Met even sierlijke als goedgekozen woorden en zinswendingen wordt hem de replek gegeven door een Eerwaarde Pater - ik herinner me zijn naam niet meer - leider van de Franse H. Hartbonden. Met oprechte ontroering herinnert hij aan het Eucharistisch Congres van vorig jaar, toen hij eveneens een bos van Belgische vlaggen mocht aanschouwen. Zovele en zo schone vlaggen ziet

men nergens anders op de ganse wereld, roept hij uit. En hij besluit zijn rede met een zoen te drukken op een van die vlaggen. Een symbolisch gebaar op het goede ogenblik, dat de meer dan zeshonderd aanwezigen in vervoering brengt.

Beide toespraken waren fijne staaltjes van Franse hoffelijkheid en welsprekendheid.

Een onzer leiders dankt. De Maire en zijn gevolg verdwijnen. We staan weer buiten. We hebben een bon voor een avondmaal in het Paleis de la Bière.

...Een druk kruispunt, stoplicht rood. De voetgangers wachten kalm. Maar ene - zij is van ergens uit de Kempen en bij haar thuis staat er nu een mooie, uit Assisië gesmokkelde vaas voor het raam - schijnt lak te hebben aan verkeersreglementen of er helemaal niets van te weten. Zij gaat nonchalant en helemaal alleen haar weg tussen helstoeterende auto's en scheldende fietsers. De agent op zijn heuveltje gaat aan 't brullen, verwoed zwaaiend met zijn witte knuppeltje. De jonge dame in kwestie lijkt wel doof en blind, maar bereikt veilig de overkant. Daar pas wordt zij gewaar de oorzaak te zijn van al die herrie. Ze beschikt echter over een goed wapen: knikt de briesende politiemans hartelijk toe met haar liefste Kempische glimlach. En... het witte knuppeltje zakt, hulpeloos. De agent, een jonge kerel met een grappig snorretje, lacht blozend tegen, tenemaal ontwapend. Als oudste van ons groepje neem ik de waaghals onder handen in goed verstaanbaar, plat Turnhouts. Zelfde glimlach en dito ontwapening...

De dames moeten - spreekt vanzelf - de uitstallingen bekijken langs de weg. Halen er de neus voor op. In Turnhout verkoopt men mooiere en betere dingen. Toch kijken en keuren ze maar en een vitrine met een paar werkelijk mooie avondkleedjes worden ons ongeluk. We komen te laat in het Palais de la Bière. Daar hebben ze gedekt voor juist zeshonderd personen en men kon zo beginnen. Ultra Montes bevestigt zijn goede reputatie. Voor ons groepje schijnt er geen plaats meer. De maître d' hotel bemoeit er zich mee en tenslotte word er hier en daar nog een vrije stoel ontdekt. Ik kom terecht naast een Waalse Jezuiet, die er prat op gaat enkel woorden Vlaams te kennen.

Hij zegt dat het eten slecht is, maar liet geen kruimeltje achter op zijn bord, en dat de Jezuïeten in Turnhout een prachtig college hebben.

We krijgen... primo: twee lange, dunne, sterkgepeperde worstjes; secundo: stamp van aardappelen, witte kool en... peper; tertio - alle goei dingen in drie - een soort erwtjes met een sausje van azijn... en peper. Alles wordt echter goed gemaakt door een fijn taartje en... een Brabançonne in jazz-maat. Klinkt wat gek, maar wij waarden het goede inzicht.

Met twee - de rest van onze vrienden is hopeloos zoek - gaan we naar het station. Men raadt ons aan te zorgen voor wat drinken voor de nacht reis. We leggen ons Frans geld bijeen: honderd francs, juist genoeg voor een halfliterse fles "Vin blanc, doux, délicieux." Meer hoedanigheden kon het kleine papertje op de fles niet vermelden.

Als laatste man komt Medard coupé 32 binnenvallen, triomfant zwaaiend met een lange, dunne fles. Echte Tokayer, drie honderd vijftig francs! We proeven: onze "doux, délicieux" haalt een meerderheid van vijf stemmen op zes!

We verlaten Nancy. 't Is avond buiten. In de trein flitsen de lichten aan, gezellig. We zitten stil, met het peper-souper van Palais de la Bière op ons geweten.

De rustige stem van Pater Sterkens klinkt door de luidspreker. Rozenhoedje en avondoverweging. Doet goed en schenkt ons een gevoel van veiligheid.

"En nu..." dat is Pater Verwimp weer, "rustig slapen... als ge kunt."

Hij kende of rook de waarheid. Want slapen in een nachttrein, zij het dan nog op kussens, dat is niets voor serieuze mensen...

II Einsiedeln - Tyrol

Nachttrein en nachtmerrie zijn synoniem voor ons. We hebben de zitbanken uitgetrokken. Piet en ik liggen naasten op de kussenvloer, de een met het hoofd naast de voeten van de ander. We zijn beiden echter tien centimeter te lang, kunnen ons alzo niet helemaal uitstrekken. En om ons lichaam in een bocht te

draaien is er geen ruimte genoeg. Medard treft het beter met zijn lengte, past gegoten tussen de twee wanden. 't Wordt voor ons een rusteloos, zenuwslopend woelen en draaien. Intussen raast de trein door de nacht, het monotoom stampen van de wielen af en toe heftig onderbroken door het nijdig klikken van de wisselsporen. We vliegen helverlichte stations langs, waar op de doortocht telkens een zware bel aan 't luiden gaat. Brugg en Zurich, vermeldt ons reisboekje, maar we merken er niets van.

We razen door een lange tunnel.

"Ramen dicht!"

Te laat geroepen. We vallen aan 't hoesten van de rook in de wagen.

En de nacht is nog maar half. Piet en ik zijn al lang rechtop gaan zitten. Van uit de wandelgang knikken huiverende lotgenoten ons meevoelend toe. Medard slaapt, zijn gezicht zijlings door het nachtlucht beschenen. Zo, doet hij ons aan iets denken. Eindelijk weten we het: het dodenmasker van Guido Gezelle. In de andere helft vermoeden we de dames, tenemaal bedolven onder regenmantels en jassen. Tussen die voddige rommel ontwaren we een dik, blozend gezicht met vredig-geloken ogen. "Gelukkige jeugd," zuchten we, "dat slaapt als thuis."

Maar dat ene oog gaat plots voorzichtig open, bekijkt ons en gaat dan vlug weer dicht.

"Ze doen hier allemaal maar alsof..." denk ik luidop.

De waarheid kwetst. Verontwaardigd veren ze allemaal overeind. Geeuwend en schuddend turen we door het zwarte raamvierkant. We zien daar al iets van het schone Zwitserland. Het licht van de trein valt er op leuke, breedgekapte, wit met zwart doorstreepte huizekens. Af en toe een dorpje met natriumverlichting, voor elk huis een lantaarntje, met een hangende bloempot. Het geheel als een tafereeltje uit een Disney-film.

De uren kruipen voorbij. Stilaan wijkt de nacht. We zien heuvelen en dalen met de vage omtrekken van huizen, hoog en laag. De dag breekt open juist als de trein stopt.

Einsiedeln... Ons reisboekje vermeldt: "... het Scherpenheuvel en Oostakker van Zwitserland, het duizendjarig genadeoord

van O.L.Vrouw der Eremijten.”

Een miseriekarevaan verlaat het station: huiverende, geeuwende mensen met verformfaaide broeken, jassen en rokken. We streken ons ritsvestje. Dat zit pas goed met wat frommels.

Einsiedeln is bijzonder lief in de prille morgen. Mooie, meestal nieuwe huizen met leuke balkonnetjes en gezellige portaaltjes; asfalten straten, proper als een huisvloer; fijngesmede hanglantaarntjes; een fonteintje hier en daar, en bloemen overal. Zo passend en keurig alles, dat het niet meer echt lijkt. ‘t Doet eer aan een toneeldecorum denken.

Communiemis in de kloosterkerk, een statig bouwwerk in rococostijl. Bij het binnentreden staan we een ogenblik paf: zo ruim is die kerk en van onder tot boven één weelde van reliëf- en schilderwerk. Geen handbreedte werd er ongebruikt gelaten. Het geheel doet wat overdadig aan, te veel en te rijk, zeker voor een kerk waar de mensen tenslotte komen om er te bidden. Er zijn niet minder dan dertig altaren waar onze priesters - een kleine honderd reizen er met ons mee - om de beurt mis lezen. Hotel “Storchen”... “Ooievaar,” vertaalt iemand. Daar staat zo’n langbeen op het dak. ‘t Lijkt eer een herenhuis. Erg zindelijk binnen, ge zoudt er van de vloer eten. De eetzaal is een ruime, gezellige huiskamer. De kwieke dienstster giet onze tassen vol dampende melk en doet er een scheutje koffie bij. Zo drinkt men “koffie” in Zwitserland. We krijgen knappende broodjes, boter en honing. We kikkeren er helemaal van op, de nachttrein is zo vergeten.

We hebben vrijaf tot ‘s middags. In ons reisboekje worden een half dozijn uitstappen aanbevolen. We kiezen de Freiherrenberg en belanden, immer stijgend, op een hoeve waar er een nog ongewassen, dwaas-uitzien-de knecht de koeien uitlaat. Lichtbruine koetjes, heel wat kleiner dan onze roodbonte, de meeste met een emmersgrote bel aan de nek. Ze staren ons even aan, zoals koeien dat overal doen, en bijzen dan staart omhoog de helling op. Lustig bing-bangen de halsbellen, een dravende beiaard.

Op de top van de Freiherrenberg kunt ge de Stihlsee en de Glarneralpen zien. We slaan echter te vroeg af en komen uit op een smal pad dat langs een beboste bergwand slingert. We

trekken door een prachtig woud van kaarsrechte en torenhoge sparren met hier en daar een ijverig, grillig-kronkelend riviertje. Daar ontdekken we - Einsiedeln is immers een bedevaartplaats - een kruisweg met de veertien statie’s eenvoudig maar smaakvol uit rotssteen gebeeldhouwd. Middenin een huizenhoge Kruislievenheer, die het urenwijde dal overschouwt. Dat ligt golvend open voor ons, met het diepe groen van de weiden en het wit, zwart en bruin van de huizen, het een boven het ander, met de kleurige, wuivende tuintjes er omheen. De zon breekt aarzelend door en legt een kladdeken goud hier en daar op de daken en op de hellingen. Einsiedeln is waarlijk mooi. Bij de voet van de berg komen we langs een stoeterij waar een paar dozijn beeldige halfbloeden rustig te grazen staan. En we zien twee zulke dieren met een lange wagen gezwind een helling opdraven.

We komen in Einsiedeln terug en zien er toeristen met slobkousen en monsterachtige spijkerschoenen. En medebedevaarders reeds druk op jacht naar souvenirs. De eigenaardige gevelbekleding valt ons op, geschubde huizen, met die kleine, ronde houten plankjes, het een op het ander.

We brengen nog een bezoek aan de kerk. Weer staan we een poos met de mond open voor die werkelijk overweldigende pracht. Maar onze ogen worden er spoedig moe van. ‘t Is te veel om echt schoon te zijn.

Een groep bedevaarders, van ergens een dorp uit de bergen, knielen er ingetogen voor het mirakeleuze beeld van O.L.Vrouw der Eremijten. Kijk nu... ‘t is een moorzwart Lievrouwken. Ebbenhout of wat? We willen er meer van weten maar vriendelijk-streng maant een priester ons de bedevaarders in hun gebed niet te storen.

Bij een zijaltaar treedt een Zwitsers boerenpaar in het huwelijks. De bruid is in ‘t wit met lange sleep. De bruidegom draagt een gewoon, zwart pakje. Ze trouwen zonder mis en zijn zo weer de kerk uit. Er wachten geen auto’s buiten.

“Zandkonvooi,” zeggen ze bij ons. De bruid is vreselijk lang en kijkt beschermend neer op haar veel kleinere man. Ge kunt goed zien wie er in dat nieuwe verbond de broek gaat dragen. Een van de twee moeders, in schreeuwend blauw, houdt de

sleep op. Zo trekt de kleine stoet naar ergens een hoeven op de bergen, waar straks met dans en jodelzang bruiloft wordt gevierd.

Op de weg naar het station krijgen we ons eerste lunchpakket: broodjes, kaas, chocolade, een gekookt ei, zout, koekjes en fruit... genoeg voor drie keer "schaffen."

"De bewaarschool is uit," zwanst er een, als we daar allemaal met zo'n papieren zakje aan de hand door de straat lopen.

En dan rijden we weer.

We stijgen. De heuvelen worden bergen met hoge, grauwe toppen, omkranst met witte wolkenflarden. Zilverwitte bergstroompjes lijnen van heel hoog naar beneden, speels openpletsend op de rotsklompen en weer samenvloeiend om in een wolk van sneeuw wit schuim neer te storten in de woestkolkende berggrivier. Overal grazen er koeien en plakken er houten schuurtjes op de hellingen. Daarin wordt het hooi bewaard tot de winter. Dan wordt het over de besneeuwde bergruggen naar het dal gesleept.

En steeds vliegen we maar verder, langs diepe ravijnen en door de "haarspeldtunnels", die ons telkens een vijftigtal meter hoger brengen. We rijden geruime tijd langs het bekoorlijke Wallenstadtmeer. Heerlijk groen is het water met witgekamde golfjes bij de oevers. Een enkel motorbootje ploegt er doorheen met een lange staart zilverig-schuimend kielzog. Erg klein lijken de huizen en een fabriek aan de overkant, zo bedriegt de afstand.

We verdringen elkander voor de ramen. We hebben zulke pracht nooit gezien en nog minder vermoed. We zien de toppen van de bergen niet meer en op hun hoge schouders glinstert de eeuwige sneeuw. En steeds woester en geweldiger wordt de natuur. Onze trein slingert lenig over de kronkelende baan door het immer wisselende landschap. De ene verrassing volgt op de andere. En wij kijken maar, en zeggen niet veel, en voelen ons heel, heel klein. De hemel stelt hier zijn almacht ten toon. "Dat kunnen we thuis nooit vertellen," zegt daar iemand. "Ze zouden dat zelf moeten zien."

Ik denk aan de boeken van Ernst Zahn en John Knittel. Ik zie Albin Indergand, springend op de rotsklompen in de stroom.

Ik zie Thérèse Etienne staan wenken bij de hooischoor...

Tussen Buchs en Feldkirchen passeren wij de Zwitsers - Oostenrijkse grens. Vriendelijk - beleefde douaniers lopen even door de trein. Langs weiden en boomgaarden, steeds omsloten door de hemelhoge Tyroleralpen, naderen we Innsbruck, met de machtig - bruisende Inn nu eens rechts, dan weer links van ons.

Innsbruck, dat vriendelijk-nodend aanleunt tegen een donkere, als een onweerswolk dreigende bergreus.

III Innsbruck - Padua

't Regent als we Innsbruck binnenrijden. De valiezen worden opengemaakt. Bij sommigen vraagt het heel wat zoeken eer er een platgedrukte regenmantel wordt opgedolven. Voor ons weeral geen zorg : we ritsen eenvoudig ons vestje tot boven dicht.

Buiten het station staan de mannetjes van de verscheiden hotels ons op te wachten. "Weisser Kreuz!"... Dat is onze baas. De "hotelmeister" zelf, met groene klepklak, dito hemd en voorschoot, hoge, zwarte botten ...en een fiets. Hij hangt de zwaarste tassen aan het stuur en nodigt een vrij corpulente dame vriendelijk uit plaats te nemen op het bagagestoeltje. Door de schilderachtige hotel- en winkelstraten volgen we onze leidsman. "Weisser Kreuz" is een mooi, oud gebouw met een van de grond tot het dak doorgaande loggia. Mozart moet er verbleven hebben en er zijn schoonste werken gecomponeerd. Zegt de hotelmeister. Onze kamer is als thuis, niets hotel-achtig, knus en proper. Ook de eetzaal, waar we een overvloedig en goed souper krijgen. Ultra Montes heeft wel goede relatie's. Op ons programma is een Tyroleravond voorzien in de feestzaal van het Maria-Theresiahotel. De zaal is te klein voor de vele liefhebbers. Toch worden er steeds nog mensen binnengeloodst, door de seffens optredende artiesten zelf. Gewiekste zakenmensen, die Tyrolers. Binnen het halve uur stijgt de toegangsprijs van vijf tot acht schillings. De avond is het echter waard. Op het podium zien we een eenvoudig maar treffend decor : de

voorzijde van een blokhut en een besneeuwde bergtop als achtergrond. En dan begint het. Een bont programma met slechts één korte pauze. Ontroerendlieve Tyrolerzangen, prachtig gitaar- en mandolinespel, jodelen zoals wij het nooit hebben gehoord. De leider van het ensemble, een stoere zestiger, beschikt over een mooie, volle basstem. De artisten, waartussen een paar veertienjarige meisjes, zijn ongedwongen in hun optreden, doen helemaal niet aan pose en trekken zich na elk nummertje vriendelijk-bescheiden terug. Dan zijn er de Tyrolerdansen die de zaal in verrukking brengen. Vooral de kletsendans met de vlakke hand beurtelings op de korte, hertsvelen broek en op de schoenzolen, bliksemsnel en nooit missend, lachend en jodelend almaardoor. De houthakkersdans, waarbij een boomstam, een zaag en twee bijlen te pas komen. De paaldans, met de zes witte, rode en groene linten, welke door de speels door elkaar huppelende dansers netjes om de hoge staak worden gevlochten en evenzo weer losgewikkeld. Ook goed onthaalde komische nummers. En alles even kunstvol, zuiver, echt en volks. Zo zingt en danst Tyrol. Een schoon land met schoon volk en schone traditie's. We verlaten overvoldaan de feestzaal.

Bij het "naar huis gaan" zien we in een Bierkeller kortgebroekte Tyrolers drinken uit tweeliter-kroezen, die van man tot man worden doorgegeven. Ik voel grote lust mee te doen. Daar is iets Kempisch aan. Ik denk aan het teerfeest van onze boerengilde, met de speelman op de bierton, de tralderdans en de boterhammen met mosterd en kaas. 't Is echter fijn laat geworden en die nachttrein doet zich nu weer gelden. In "Weisser Kreuz" hebben we een heerlijk bed. Mijn ogen vallen toe en gaan weer open. 't Is opnieuw dag en ik heb me in geen jaren zo fris en gezond gevoeld.

De klokken luiden feestelijk over Innsbruck. 't Is Zondag vandaag. Na de communiemis drinken we smakelijk en huise-lijk koffie. We doen een toertje door het fraaie stadspark en slaan er een praatje met zich zonnende oudjes op een bank. We kuieren een eindeken langs de brede, okergele Inn. Maar we hebben onze tijd nodig om de verscheidene merkwaardigheden van Innsbruck te bezichtigen. We gaan de Hofkerk binnen. Daar

zien we het praalgraf van Maximiliaan van Oostenrijk. De wanden van de tombe zijn versierd met fijn bronzen reliëfwerk, de voornaamste gebeurtenissen uit het bewogen leven van de grote keizer verbeeldend. Acht en twintig bronzen reuzen omringen het praalgraf.

In Innsbruck zien we nog: het Universiteitsgebouw met de zestig meter hoge koepel; de Hofbrug en de Furstenburg met het gouden dak; de Triumfbrug en het Schuttersgebouw.

Innsbruck is oud en schoon en op alles drukt er de stempel van een roemvol verleden. Het volk is er gezond en tevreden. Het vindt nog ware vreugde in het leven. Omdat het zich zelf is gebleven. We laten ons kiekeken met een paar van die vriendelijke mensen in hun mooie klederdracht. Na Einsiedeln heeft ook Innsbruck ons veroverd. We zouden er willen blijven. Maar we zijn slechts reizende passanten.

't Loopt tegen de middag. We krijgen weer een lunchpakket - postpakket, vergist zich Pater Verwimp - en moeten weer naar onze "zug". Vaarwel Innsbruck, schone droom te meer...

Nu gaat het naar Padova, de zon tegemoet. Door de zo woeste als beruchte Brennerpas, waarover de volle glorie van de zuiderzon, bereiken we Bolzano Controle door twee Italiaanse politiemannen die onze "Tessera" afstempelen. Over een zestal sporen heen verbroederen we met een trein Duitse bedevaarders op thuisreis. Hun leider komt ons begroeten. Te Rome hebben zij in San Cristoforo, ook ons hotel, gelogeerd! We nemen het maar onder voorbehoud aan. De Duitsers werden de laatste jaren immers niet erg vertroeteld. Later zullen we echter ondervinden dat de man niet overdreven heeft.

We mogen weg uit Bolzano. Nu volgt een lange trek, immer door eer prachtig, zonovergoten berglandschap naar Verona toe. Daar weer een kort oponthoud, uitstappen verboden. Bruine kerels met zwarte kroezelharen en witte jasjes rennen langs de trein.

"Gelati!... Gelati!... Gelati!"...

We vragen ons af wat ze daarmee beduiden willen. Wat verder in onze wagen is er een die het weet.

"Boer, doe uw broek open of ik ..... tegen de latten!"

Tot zo'n kwiek, bruin mannetje voor ons raam staat te kelen.

Gelati is doodeenvoudig ijsroom. Ze bieden het aan in een kartonne kuipje. Vijftig lire maar en 't is lekker.

Op het perron worden we nieuwsgierig bekeken door enkele groepen Italiaanse Zondagsreizigers. Ze worden vriendelijk als ze vernemen dat we Vlamingen zijn. Een van de onze roept: "Eviva Italia!" Ze vinden het goed. Dan krijg ik een goed ingeving. Vandaag wordt in Moorslede het wereldkampioenschap gereden. Ik buig me door het raam: "Eviva Gino Bartali!" En hoe die Italjaanders als één man aan 't juichen gaan!

We leren wat Italiaans. Een jonge moeder toont trots haar bruine baby. "Bambino", zegt zij. Van de gelatimannen leren we tellen: uno, duo, tri, quato, cinqua...

Dan rijden we plots weer verder. 't Is avond als we in Padova aankomen. We worden er overvallen door krantenventers: "Sjot campionissimo!... Sjot!... Brik Sjot!..." Brick Schotte is wereldkampioen! En hij schijnt bij het macaronivolk erg populair te zijn.

Een autobus brengt ons naar het Istituto Antenianum, een universiteit voor priesters, hoor ik zeggen. We rijden door drukke, helverlichte straten en langs een groot, met bomen omzoomd plein. Wij stappen uit vlak voor het indrukwekkend heiligdom van San Antonio. Zijn groot beeld boven de ingang is keurig omkranst met slapende duiven. Net als in Scherpenheuvel bieden er oude, goed ter taal zijnde vrouwkens offerkaarsen te koop aan. 't Is te laat al om nu nog de basiliek binnen te gaan. En onze leidsman wacht. Nog een paar straatjes om en we zijn in ons Istituto. Al marmer wat men er ziet, van de stoetreden tot de zoldertrap toe. We krijgen het nummer van onze kamer. Piano... piano... piano... derde verdieping. Een brede trap met gesmede leuning, een gang als een zaal, een ruime studentenkamer met bed, wastafel, boekenkast, schrijfbureau en leunstoel. Wat wilt ge nog meer? 't Is warm geweest in de trein en in Padua niet minder. We frissen ons terdege op. Het waterstraaltje stroomt mild en heerlijk koud. Beneden vinden we drie ruime eetzaal met keurig gedekte tafels. We krijgen er de eerste Italiaanse schotel: vermicelli-soep waarin onze lepel kan rechtstaan. Dan, weer op zijn Belgisch,

aardappelen met groenten en kalfsvlees. Als dessert een perzik driemaal zo groot als die wij thuis hebben. Op elke tafel een fles Chianti, voor zes personen. Wij zitten er maar met twee en er komt niemand meer opdagen. De vriendelijke dienaar beduidt ons dat we die fles gerust mogen ledig maken. Doen we ook. Kwestie van te leren wijn drinken.

We gaan Padova bij avond verkennen. We hebben de dames beloofd hen af te halen. Ze logeren in Istituto Misericordia, een meisjeskostschool. Waar moeten we dat echter gaan zoeken? Een jonge Italiaan, blank van vel en met lichtblonde krullen, biedt zich aan ons er heen te brengen. Op onze vraag of hij soms Frans spreekt, antwoordt hij: "Quatre mots". Maar hij laat het bij die twee. Bij een pleintje, waar in verscheidene talen te lezen staat dat er koetsen verhuurd worden, vinden we onze coupé-genoten terug. Er zijn echter geen koetsen te bekennen en na een half uur wachten gaan we er weg. Bij een feëiek fonteintje zien we een vader en een moeder die hun vier kleine bengels laten paardrijden op twee marmeren leeuwen. En 't is moeilijk om zeggen wie er de meeste pret aan beleven, de ouders of hun taterende spruiten.

Padova heeft gezellige, warme straten met mooie winkelhuizen. We ontdekken een groep reisgenoten op het terras van een luxueus restaurant. Ze wenken ons, er is nog plaats. Ze drinken Chianti. Wij hebben er zoveel op, willen nu eens rode wijn hebben.

"Vinno rossa," commandeert Piet met een gebaar naar mijn "kastanjebruine" haren.

De kelner snapt er niets van.

"Vino tomato," beproef ik.

Begrepen ditmaal, maar ze hebben geen rode wijn. Dan maar Chianti.

Een opvallend knappe, netgeklede Italiaan verkneukeld zich om ons gebrabbel. Hij keert zich naar ons toe en we beginnen een geanimeerd gesprek met veel woorden en nog meer gebaren. Sportief als die Italianen zijn, komt natuurlijk ook de overwinning van Brick Schotte aan de beurt. Ik zeg hem ronduit mijn mening: dat Bartali, Leoni, Magni en tutti-quanti krabber zijn, ... krabbera. Hij knikt heftig: "si-si-si-senior!" Maar hij

heeft het blijkbaar heel anders begrepen.

We brengen ons gezelschap terug naar Misericordia, want de brave Zusterkens daar hebben hun de les gespeld: te halfelf binnen!

Voor ons is de avond te schoon en te warm om reeds naar bed te gaan. Op een caf  terras zien we bier schenken. 't Is Zondag of niet... We zitten weeral, met zo'n grote, echt Turnhoutse pint voor ons. En wie vertelde daar dat er in Italië geen goed bier te krijgen is? Zo goed als onze Pilser, Campina, Stella, Lamotte, of hoe ze allemaal heten.

Een gezet Italiaans koppel zit naast ons. De man begint een praatje in tamelijk verstaanbaar Frans. Is vroeger een sportmanager geweest. Heeft het over oude wielerglorie's als Moeskops, Ellegaard, Piani... en heeft ook wel eens van Sjarel Kaers en Poeske Scherens gehoord. Hij wordt oprecht nijdig als hij verneemt hoeveel lires wij krijgen voor      Belgische frank. Een Belga-cigaret maakt hem weer gelukkig.

Weer in ons Instituto staan we met ons drieën op mijn kamer aan Medard zijn vestje te zwoegen. Dat prulrjsje zit hopeloos vast. Hoe moet hij nu uit dat jasje geraken?

"Trek het zo over uw kop," zegt Piet.

We helpen, hangen hem haast op, maar het verwenste ding wil niet over zijn schouders.

"Parlapoepa!..." raad ik hem.

We zijn in Italië of niet. En Medard is zo van zijn ritsmirakel bevrijd.

Ik slaap weer in      trek tot de morgen. We horen mis in de kapel van het Instituto. We krijgen goede koffie - die was er ook niet in Italië - ma  broodjes, boter en... "Boer, doe uw hek open..." Maar hier noemen ze gelati een soort confituur, welke men in schijfjes moet snijden.

Als we buiten komen staan we in een verblindende zonneschijn. We zien San Antonio langs de achterkant. Een waar sprookjesbeeld. Ik tel vijf ronde koepels, rood en geel glanzend in de zon. Aan weerszijden priemen, scherp afstekend tegen het diepblauw van de hemel, twee slanke torens, als minaretten.

Het geheel doet Oosters aan. Ik denk aan de sprookjes van Ali Baba, Aladin en het Wondertapijtje... De ronde bogen der

poorten en diepe vensternissen versterken die indruk. San Antonio, zo gezien in de stralende morgenzon, is waarlijk onvergetelijk. Een paar dagen later zal ik het geluk hebben datzelfde beeld, verwerkt in een fijne, gekleurde pentekening, te kunnen kopen van een Hongaars artist.

Spijts het nog vroege uur is er reeds volk op het wijde plein voor de basiliek. Honderden blauwe duiven pikken er graantjes tussen de voeten van de mensen. "Il Santo", zoals Sint Antonius heel vertrouwelijk door de Italianen wordt genoemd, is naast Sint Franciscus van Assisië wel hun grootste en meest vereerde heilige.

We treden de basiliek binnen. De geweldige ruimte valt ons dadelijk op. Prachtig, rijk en toch zo stemmig. Steekt schrill af tegen de kwistige weelde van Einsiedeln. Hier zijn we werkelijk in een bidplaats.

We gaan van dichtbij het prachtige hoogaltaar, onder vijf Oosterse bogen, bewonderen. Achter het altaar bevindt zich het graf van "Il Santo" onder een zerk van donkergroen marmer. Devoot raken de bedevaarders even die steen aan.

De Belgische bedevaarders zijn intussen in de middenruimte van de Basiliek samengekomen. In zulk reusachtig gebouw lijkt het maar een gewoon groepje, die zeshonderd man. Een van onze priesters, hij was vele jaren onderpastoor in een Sint Antoniusparochie, houdt een krachtig en treffend sermooon over "de heilige van alle verloren en hopeloze zaken." Dat San Antonio niet vergeefs aanroepen werd, bewijzen de duizenden dankbetuigingen. Na nog een korte plechtigheid, besloten met het wijden van onze medalie's en paternosters, moeten we verder naar de tram, die ons naar Fusina brengen zal. Alzo krijgen wij de kans niet nog meer van Padova te zien. Wel voelen wij er de grote kracht van de Italiaanse zon, die ons doet lopen om weer in de schaduw te zijn. Bij het tramstation staan er kraampjes met druiventrossen "   la Josu   en Caleb." Ze worden op een omzien ledig gekocht.

Dan stappen we in, doodgewoon in zo'n trammetje of we naar Retie of Dessel rijden, voor een tochtje naar... de Adriatische Zee. Neen, ons verbaast niets meer!

IV Venetië, die schone

Van Padova naar Fusina trammen we door een vlakke landbouwstreek. We zien velden met maisplanten en tuinen met perzikbomen. Aan weerskanten van de spoorbaan wuiven welige accasiastruiken. We zouden ons ergens in de Kempen wanen, ware er niet de vreemde huizenbouw. Lelijke, vierkante dozen van huizen, met haast platte daken, de gevels bleekrood bepleisterd.

Ik zit geruime tijd te praten met de oud-burgemeester van ergens een dorp in Brabant over dorpsfanfare's en -politiek. Moeste we daarvoor naar Italië komen? In de tram worden er naar hartelust druiven "geknottst." 't Is warm, zeer warm geworden. Mijn vestje zit al lang opgeploomd in mijn handtas.

We rijden in flink tempo door het immer vlakke landschap. Tot we in de verte laadkranen en de rookschouwen van schepen zien. Daar moet ergens de zee zijn. Spoedig zijn we nu in Fusina bij de Adriatische zee. Het water is lichtgroen en daarboven koepelt zuiver blauw de hemel. Gezegd land dat zich bijna het hele jaar in zulk een zomer verheugen mag. De zon brandt, maar de hitte is gezond. Ze drukt niet, maakt niet loom. En daar zie ik een brave meneer pastoor de zon nog uitdagend met een zware loden. Pater Verwimp, die even troepen schouw houdt, ziet het ook en zegt goedge: "Ge hebt gelijk, meneer pastoor, ge kunt nooit weten..."

Een mooie touringboot ligt op ons te wachten om ons over de vier kilometer brede watervlakte naar Venetië te voeren. Wij komen met de laatste aan boord. Aan dek is er geen plaats meer en we worden naar de kajuit verwezen. 't Is er nog zo kwaad niet. We zijn er lekker uit de zon en door de ramen hebben we een goed zicht op de omgeving: groen water, blauwe lucht en ginder ver de torens en daken van Venetië, langzaam oprijzend uit de golven.

In een hoekje op de bank zit een zwaarlijvige dame aldaar te zuchten, bleek en moedeloos. Het gaat haar helemaal niet. "De warmte..." zegt zij met een hopeloze poging om zich wat koelte te wuiven. We moeten iets doen voor de sukkel. We plagen Medard om een liedje, zijn lijfstuk.

"Het muzikantje, Medaar!"

Hij vindt het gewoon banaal.

"Moet een mens nu staan zingen voor die enkele keer dat hij naar Venetië vaart?"

Hij heeft overschot van gelijk, maar we laten niet af, krijgen hulp, ook van Pater Verwimp.

"Toe, Medaar!... Toe, Medaar!..."

En tenslotte, bij mijn weten werd onze vriend nooit zo gepraamd, daar gaat "Het muzikantje."

Medard: "Ik ben een muzikantje."

En ik kom uit Zwitserland.

Ik ben muzikantje.

En ik speel voor heel het land.

En ik kan spelen..."

Wij: "Wat kunt-de gij spelen?"

Medard: "Viool!"

Wij: "Vio-vio-viola-viola-viola!"

Vio-vio....."

En de ingebeelde strijdstokken huppelen over de ingebeelde snaren. Dan volgen trompet, schuiftrumpet, bombardone en grosse-caisse. Geen blijft er nog stil zitten en elk doet zijn uiterste best om de verscheidene instrumenten zo trouwmogelijk te imiteren. Bij de "grosse-caisse" wordt er duchtig op de ruggen gehamerd.

En kijk nu... het wonder is gebeurd. Die arme, zieke dame is gaan meedoen, botert gemoedelijk op de brede rug van die Brabantse oud-burgemeester. En ze komt onze "Medaar" bedanken. "Het muzikantje" heeft haar genezen. Wat er al niet gebeuren kan in een boot die van Fusina naar Venetië vaart!

En daar is Venetië nu. Kan dat wel echt nog van deze wereld zijn?... Zo betoverend, zo adembenemend schoon is Venetië, gezien van op het water, wit-geel-blauw-rood opduikend uit de groene zee. De zon legt er licht en schaduw op. Hemel en aarde zijn één fijn-harmoniërend kleurspel. We varen de haven binnen. We zien er de ranke gondels komen aanschuiven, met rechtstaand op de achtersteven, de stoere, bruine gondeliers, de ronde, platte zonnehoed bengelend op de rug, roeiend en

wrikkend met maar één riem.

We stappen aan wal. Enkele schreden maar en we zijn op de wereldberoemde Piazza San Marco, het centrum van Venetië, met de basiliek van de Evangelist, een zo statig als bevallig bouwwerk in een wonder mengsel van allerlei bouwstijlen. Duiven weeral, de hele, wijde plaats vol. En een menigte toeristen, waartussen, opvallend door hun overal-thuis-zijn, vele Amerikanen. Ik denk aan onze mistevreden vriend uit Padova. Hoeveel lires zou men wel krijgen voor één Amerikaanse dollar?

We lopen een poos over en weer, als kippen in een vreemd hok, spelen elkaar kwijt en vinden elkander weer. Ultra Montes schept weer orde. We hebben een kaartje met de naam van ons restaurant. We zien daar een bruin mannetje met een plakkaatje waarop dezelfde naam. Eenvoudig volgen maar. Hij loodst ons trap-op, trap-af, door een eng winkelstraatje, waarin geen zonnestraaltje doordringen kan, naar een restaurantje dat aan de voorkant een vis-, oester- en slakkenwinkeltje is. Een echt Venetiaans middagmaal wordt ons opgediend. Sterk gekruide soep met nog een lepel geraspte kaas er overheen, een kickenpoot met noedels, tomaten en een groente die we niet kennen, druiven en perziken en de onvermijdelijke fles Chianti. Wat vreemd alles, maar helemaal niet slecht. En plezant om de mensen daar mee bezig te zien! Sommige doen het met een gezicht of ze heel hun leven op zijn Venetiaans gedineerd hebben. Och, dat zijn maar comedianten. Ze brengen nooit wat kleur in het leven. Dan houd ik meer van mensen als die gezonde dikkerd in zijn hemdsmouwen, aan het tafeltje tegenover ons. Die doet zijn kickenbiljetje uitschuiven op een tomaatschijf, zodat het met een boogskan over de tafel wipt en neerkwakt in de telloor van zijn overbuur, die van 't verschieten zijn glas wijn omstoot. Hun gezelschap lacht er bulderend om en de dader wordt nog geprezen: "Bravo, Jef, da kun-de nie meer!" Daar is een andere die het azijnkarafken neemt en zich, met het air van een fijnproever, een glas "rode wijn" inschenkt. Hij drinkt er eens van, doet even zijn ogen toe, maar zegt niets en vertrekt geen spier van zijn gelaat.

Het buffetvrouwken, een rond grootmoederken, dat ik al een paar keren vriendelijk heb toegeknikt, komt ons met een extraatje verrassen. Ze legt, na het profijtig uit een bokaaltje te hebben opgevist, een rond, in azijn en citroen geweekt uitje op ons bord. Doet het met een vloed van woorden alsof het werkelijk een gave des hemels is. De dames prikken er eens met hun vork in, maar laten het liggen. Wij willen het vriendelijk oudje echter niet teleurstellen. Maar het lijkt ons of we hebben een bolletje vuur geslikt.

In een schemerdonker achterplaatsje kunnen we onze handen wassen. We treffen daar weer een oude vrouw, ditmaal een slonzig schepsel, lang en taai. Ze droogt overgedienstig mijn handen en... drukt er haar lippen op.

Ik zeg op zijn Oud-Turnhouts:

"Mer, Merie....wa doe-de nè!"

Blijkbaar beschouwt ze dat als een uitnodiging om meer, want eer ik het verhinderen kan, wordt ik door haar op moederlijke wijze omhelsd, tot groot jolijt van de omstaanders. De patroon komt me bevrijden en tracht ons diets te maken dat we met een halve gare te doen hebben.

En nu gaan we Venetië zien. We krijgen een keurig, vriendelijk meneerken, dat een grappig Frans spreekt, als gids toegewezen. Eerst komt het Dogenpaleis aan de beurt. Waarachtig, hier heeft de toverfee uit Duizend-en-één-nacht haar staf gezwaaid! Monumentale trappen in zuiver, glanzend-glad marmer, welke men met rijen van tien naasten bestijgen kan; marktgrote zalen, flonkerend van de met bladgoud belegen reliëfs en waar overal in mozaïeken en muurschilderingen de glorie en de almacht der dogen staan uitgebeeld. Het moet Venetië waarlijk goed gegaan zijn in de tijd. Zo kwistig, maar steeds even kunstvol, werden hier de kostbaarste stoffen verwerkt.

We zien er ook de keerzijde van de medalie: de beruchte Brug der Zuchten en de kerkers met de zware ketens nog aan de kluisterblokken. Als we even van wreedheid en tirannie gewagen, protesteert onze gids op haast heftige wijze. De dogen van Venetië waren geen tirannen en nog minder zijn zij dictatoren geweest. De doge had slechts uit te voeren wat de Vene-

tiaanse Grote raad beslist had. Tegen misdadigers en onwilligen werd wel hard maar nimmer onrechtvaardig opgetreden. De gids verwijst ons naar de muurschilderingen in de bovenzalen, waarop overal de Doge en Vrouwe Venetië te zien zijn, opkijkend naar de wijsheid en de gerechtigheid van de Allerhoogste. Ik denk er intussen het mijne van. Die ketens zijn in elk geval zwaar genoeg om er een olifant mee te kluisteren.

We staan nu weer op de Piazza San Marco, voor de basiliek. De voorgevel heeft twee verdiepingen. De onderste bestaat uit vijf arkaden met telkens twee groepen op elkaar geplaatste kolommen. Op de tweede verdieping prijken vier paarden in verguld koper.

"In Venetië zijn er maar vier paarden," lacht de gids, "en die hebben we dan nog gestolen!"

Destijds was het de Venetiaanse handelaars geboden bij elk van hun overzeese tochten een of ander ter verfraaiing van de basiliek mee te brengen, gelijk hoe zij er aan kwamen. Zo ontstond die bonte mengeling van stijlvormen. Het inwendige van de basiliek overtreft nog al wat we tot hiertoe aan rijkdommen en kunstwerken mochten aanschouwen. Als er ooit een heilige in "de bloemekens" werd gezet, dan is het wel San Marco te Venetië. We staan er ons gewoon aan te vergapen. Mozaïeken maar en fresco's, alle van wereldvermaarde meesters, marmer, goud, zilver... Het "Pala-Doro", om maar één van de vele kostbaarheden te noemen, bestaande uit massieve gouden en zilveren platen met ingelegde edelstenen. En dat bevindt zich dan nog maar op een bescheiden plaats, achter het altaar. Ge loopt daar gewoon langs, ge kunt het zelfs aanraken. Och, ge wordt er duizelig van!...

De drukte en de warmte op de San Marcoplaats brengen ons terug tot de werkelijkheid. Sinds Padova hebben we al dit geleerd: in Italië kunt ge geen uur zonder drinken. Terwijl wij ons laven op een terras aan de schaduwkant van de "piazza", neemt een Venetiaans caricaturist een jonge dame uit onze buurt als slachtoffer. Enkele houtskooltrekken maar en 't is een goed gelijkend portret, en werkelijk caricaturaal. Het wat te scherpe

neusken van de dame heeft het moeten ontgelden. Het model zelf is er echter niet bijster tevreden over. Och, zo zijn nu eenmaal de vrouwen: willen zich nooit eens zien zoals ze werkelijk zijn.

Ik bied mezelf als model aan. De man zet er nu wat meer tijd over, neemt me in profiel en verzoekt mij eens flink door te lachen. Voor driehonderd lire mag ik de tekening hebben. Zij is het waard. Kijk me daar op staan: een gezicht van een halve meter lang, gerokken nekpezen, mond open tot aan de oren en tanden als van een monster uit de voorhistorie. Maar ik ben het en geen ander. Ik laat het ding goed inpakken. Het moet mee, voor thuis in een kaderken.

Onze gids komt ons weer halen om naar wat hij noemt een Venetiaanse glasfabriek te gaan kijken. Hij brengt ons in een winkel waar niets dan glaswerk te zien is, vazen, luchters, e.d. We zien er echte kunstwerken tussen en alles wordt ter plaatse en met de hand vervaardigd. De patroon neemt ons mee naar het atelier, dat maar een klein, vierkant achterplaatsje is. Een achttienjarig meisje is er aan het werk. Ze maakt kleine, drijvende zwaantjes. Een staafje glas, een vuurvaste priem en een steekvlam, meer komt daar niet bij te pas. Het glas smelt in de suizende vlam, wordt lijmerig en daarin werkt het meisje met haar priem, onmogelijk om volgen, zo vlug. En we zien een wonder groeien onder onze ogen: een zwaantje, niet groter dan een vingerhoed. met sierlijk openstaande vlerken en statig gebogen hals. Met een andere priem worden ogen, bek en veertjes geprikt. De hele bewerking duurt, juist geteld, acht minuten. Dan mogen we het zwaantje op onze hand nemen en zelfs door een vergrootglas bekijken. Daar is niet het minste foutje aan te bekennen. Zo mooi kan het zelfs niet getekend worden. Tot wij er ons opeens van bewust worden hoe het zweet van ons wezen druipt. In het enge werkplaatsje is het onmenselijk heet. Het meisje schijnt er echter helemaal geen hinder van te hebben. Ik zie althans geen enkel zweetdruppeltje op haar matbruin gelaat. En in de andere hoek zit een reeds bejaarde vrouw, met een wollen jak aan, heel gemoedelijk gekleurde Venetiaanse parels te "bakken". Dit gaat even simpel een soort klei, een priem, wat verf in kleine potjes en een

steekvlam. 't Is alles. Ge moet het alleen maar kennen. Het gaat alles zo vlug, dat er voor de toeschouwers geen kans bestaat achter het "secret du métier" te komen.

Buiten is er de avond al. Er staat nog een voornaam punt op ons programma: 't schijnt dat er gondels varen in Venetië. Zonder veel palabers komen we tot een akkoord met zo'n pezige, bruine peddelaar. Laag op het water glijden we weg door het Canal Grande in het schemerdonker langs de Venetiaanse patriciërshuizen, waarvan de daken nog gloriën in de ondergaande zon. En waarvan de gondelier, alsof hij alleen tot zich zelf spreekt, de namen noemt... Palazzo Vendramin... Palazzo ca'd'Oro... Al palazzo's!... Gemoedelijk wiegend, op en neer, schommelen we over het haast roerloze, donker glimmende watervlak, met achter ons dat prachtige beeld van de rechtopstaande gondelier. We laten onze warme handen in het koele water bengelen. Andere gondels varen ons tegemoet en voorbij. Even klinkt er een roep over het water, ergens horen we een mandoline en een weemoedig lied. Ik meen de pot-pourri van Weber, het "groot stuk" van onze fanfare, te horen spelen, met de gondelwals:

"Daar kabbelen de baren, daar lispelt de wind...

Wij wiegen, al spelend, ons bootje gezwind...

Wij rijzen en dalen op vrolijke maat.

Die 't roeispaan in 't water zo liefelijk slaat."

't Is echt. Weber heeft ook in een gondel gevaren.

Op ons verzoek zingt de gondelier "Santa Lucia". Hij zingt voor ons alleen. Zijn lied klinkt niet verder dan onze boot. En zo is het mooi. We voelen ons los van alles. We drijven maar en onze gondel is de hele wereld nog. Voor en achter en aan beide kanten is het water. Boven ons de fluwelen hemel met enkele sterren. De huizen en de mensen zijn ver. En ook onze zorgen.

Tot we het Canal Grande verlaten. Nu wiegelt onze gondel door smalle kanaaltjes, tussen hoge huizenrijen en onder witte bruggen. Van op de kant kijken moegespeelde kinderen ons dromend aan. Uit een hoog venster buigt een jonge moeder met haar kindje op de armen. Het kindje, in zijn wit slaapkleedje, steekt zijn vingertje naar ons uit. We varen onder

de Brug der Zuchten door en daar is San Marco weer. De afgesproken tijd is netjes om. Hoofs groet de gondelier. We drukken zijn goede, harde hand. Hij is onze vriend geworden. We moeten naar ons restaurantje van deze middag en lopen haast verloren in die wirwar van kleine straatjes, die alle op elkaar gelijken. Een Ultra Montes-man, die zijn steeds waar ze moeten zijn, wijst ons terecht. Avondmaal zonder incidenten en met een fles Frascati, die we meenemen voor de..."nachtmerrie" naar Firenze.

Op de terugweg zien we Pater Verwimp, die gebiedend wenkt in de richting van een kerkportaal. We komen er juist op tijd voor het lof. We knielen er moe, maar overvoldaan op de harde vloer. De dag is lang en goed geweest. En daarvoor mogen we Onze Lieve Heer wel eens hartelijk dank zeggen.

Met de grote boot gaat het nu weer langs het Canal Grande, het befaamde Lido voorbij. Daar toetert een Jaz-fanfare en op een met bloemen en palmen getooid terras wordt er lustig gedanst. Tussen onze boot en de kade dobbert een gondel in het rustige licht van een geel-rode lampion. Daarboven jankt de band leider een zinloze song door de micro. Neen... hoe dat nu tegen elkaar op vloekt!

We zetten weer voet op het vasteland. In het station vinden we die goede, oude kennis weer: onze trein, die ons van uit Padova werd nagestuurd.

Oef!... Wat wegen onze benen zwaar! Zouden er nu nog zijn die niet slapen kunnen?

We kijken nog eens om door het raam. Adieu, schoon Venetië, met uw San Marco, uw paleizen, uw steegjes en uw gondels... Blijf zo nog maar duizend jaren!

V. Florentië, de bloem der bloemen.

En weer rijden we, door de warme en donkere zomernacht. We zien de lichten van dorpen en steden. We herkennen het station van Padua. En steeds verder maar gaat het, ditmaal naar Florentië.

... Florentië - in het Italiaans Firenze geheten, Firenze la Bella - draagt terecht in haar wapen een rode lelie op wit veld. Haar

naam zelf en haar omgeving doen denken aan een bloem, aan de schoonste aller bloemen, de "fine fleur" van de beschaving. Florentië is inderdaad de bakermat van de Italiaanse cultuur, de Italiaanse kunst en de Italiaanse gedachte...

Zo leert ons Gessi in zijn "Gids van Rome en Italië."

We komen er aan om vier uur in de morgen, na een nacht even slapeloos als die van Nancy naar Einsiedeln. We hebben ditmaal getracht zittend te slapen, hebben er ons zelve toe gepraamd en gedwongen, maar het ging weer helemaal niet. In Einsiedeln was het lekker fris die morgen, in Florentië is het al warm. We voelen ons echt "mottig". We zijn verplicht, omwille van het vroege uur, nog geruime tijd in het station te blijven. Ieder wil zich eens terdege opfrissen en het wordt een vervelend aanschuiven bij de wasplaatsen in de wagens. Er staat een pomp op het perron. We vliegen er naartoe met handdoek en zeep. Maar wel dertig tegelijk willen er bij en vriendelijk kijkt er geen een. Wringen en duwen maar, seffens gaat er nog gevochten worden. Tot Piet bij het kraantje geraakt en iedereen wegsput. Een heetgebakerd Waaltje scheldt hem daarvoor de huid vol. Maar de meesten nemen het tenslotte van de goede kant. Piet wordt zelfs toegejuicht en geduldig wacht nu iedereen zijn beurt af.

We kuieren nog een half uurtje door het ruime station - zijn er wel kleine in Italië? - tot we eindelijk de stad intrekken. We komen op een groot plein met gras- en bloemperken, welke door een drietal arbeiders mild besproeid worden. Het regent weinig in Italië, maar water is er genoeg.

Wij gaan mis horen in de San Maria Novella, waar van iemand vertelt - hij heeft in de trein Gessi gelezen - dat er bijna honderd jaar aan gewerkt werd. Vandaar dat het gebouw in gotische stijl werd begonnen en in renaissance voltooid. Maar we voelen ons alleen maar loom en futloos. 't Is al zo warm in Florentië... 't Zal misschien beteren met de koffie. In Hotel Pellegrino staat echter de hele boel op stelten omdat er het dubbele aantal mensen dan voorzien werd, zijn binnengevallen. Die er te veel zijn, moeten een straatje verder, waar Pellegrino een bijhuis heeft. Ze hebben het eenvoudig vertikt of gebaard dat ze 't niet wisten. We vernemen dat pas later. Intussen hebben de

onschuldige hotelier en het even onschuldige Ultra Montes het hard te verduren gekregen.

Buiten worden we verdeeld in groepen van ongeveer vijftig personen. Elke groep krijgt een Italiaanse gids, en avanti!... We gaan Florentië zien.

Een beetje humeurig nog volgen we onze gids, ditmaal een keurige dame, die vlot Frans en Duits spreekt. Zij brengt ons in het centrum van de stad, de Piazza del Duomo, waar de gebouwen rondom alle even vermaard zijn, zo om hun bouwstijl of de kunstschaten welke zij bergen, als om de historische gebeurtenissen er aan verbonden. Wat ons daar onmiddellijk opvalt, en ons van het al te rijke Firenze best zal bijblijven, is de majestatische Campanilla, een haast rechtopgaande, 85 m hoge en alleenstaande klokketoren.

Dan worden we, een paar uren lang, van het ene kunstwonder naar het andere geleid. Aan elk dezer zijn een reeks data, beroemdheden en legenden verbonden. Onze gids zelve is een waar wonder van geheugensterkte en welbespraakheid.

En steeds maar kerken, paleizen, standbeelden en fonteinen. Firenze is één groot museum. Kunsthistorica vinden hier ruim hun gading. Voor ons is het echter te veel, we houden het een niet uit het ander.

Ha!... Daar iets dat we kennen door de vele afbeeldingen welke wij er reeds van zagen : de Ponte Vecchio. Een oude Romeinse brug over de Arnorivier, met door dikke balken geschraagde winkelhuizekens er tegenaan geplakt. Van ver gezien lijken het opgehangen vogelkooikens.

Tenslotte belanden we in het Palazzo Pitti, een smaakvol geordend en rijk voorzien museum, waar we naast werken van Rafaël, Murillo, Botticelli en andere prinsen van de Italiaanse schilderkunst, ook verscheidene meesterwerken van Rubens en Van Dijck aantreffen. Haast in elke zaal zien wij knappe copiiisten druk aan 't werk. Een tanig oud manneken, dat almaardoor tot zich zelf praat, zien we de laatste veegjes geven aan een "Madonna met het Kind" van Murillo, wondergoed gelijkend aan het origineel. Bij de uitgang worden er copie's te koop gesteld. Te duur voor ons.

Weer staan we buiten, op een stoffig, zonovergoten plein. Onze gids kijkt voor de eerste maal in haar boekje. Noemt nog een kerk, een palazzo en een piazza...

Wij gaan zitten in de schaduwstreep van een hoge paal. Ik weet niet waarvoor die paal daar staat, misschien alleen om een beetje schaduw op dat plein te werpen. Ik speel mijn sokken uit en stop ze in mijn zakken. Onze dame wenkt, wij gebaren dadelijk te zullen volgen. Wij doen het echter niet, wij geven het gewoon op.

"Er is in Firenze zoveel schoons te zien!" zegt Gessi. 't Is waar en wij hebben er ons best aan gedaan. Maar er is te veel voor mensen die er maar een halve dag de tijd voor hebben, uit een nachttrein komen en nog helemaal moeten wennen aan die moordende Italiaanse zon.

Aan de overkant van het plein, het lijkt wel een stuk Sahara, zien we het staartje van onze groep verdwijnen. De laatste er van kijken nog eens naar ons om, treuzelen even achter de hoek en schieten een drankhuis binnen.

Daar rammelt een huurkoetsken voorbij. Dat komt als geroepen. De koetsier vraagt vijftienhonderd lires voor een toerken van een uur. We bieden af tot duizend. Piet mag mee op de bok, wij met vijf man in 't bakskén onder de blauwe zonnenscherm. En zo rijden we in een sukkeldrafje Firenze rond. De koetsier zegt onder de weg zijn les op, noemt via's, ponte's en palazzo's. We laten hem wachten voor de Franciscanerkerk. Daar bevinden zich de grafmonumenten van verscheidene onsterfelijke als Michel Angelo en Dante... "alhoewel," zegt Gessi, "deze stierf en begraven ligt te Ravenna."

En we lopen er bots op... de laatsten der Mohikanen : een klein dozijn overlevende van onze groep met de nog steeds even druk pratende en gestimuleerde dame. Ze prijst ons om de moeite welke wij ons troostten om haar weer te vinden, maar bij de eerste gelegenheid verdwijnen we ergens langs een zijdeurken, terug naar ons veilig koetsken. We bevelen onze koetsier de nog restende minuten te gebruiken om ons naar het station te rijden en er stil te houden daar waar ze Casata verkopen. We weten helemaal niet wat Casata is, maar te oorde-

len naar de manier waarop het ons door de heer Segers van Ultra Montes werd aanbevolen, moet het buitengewoon goed zijn.

We zijn er. De koetsier krijgt zijn duizend lire. Als hij reclameert omdat hij vier minuten langer heeft gereden, stop ik hem de mond met een nijdig : "Boer, doe uw hek open of ik ..."

Als ik mij twintig meter verder even omkeer staat hij me daar nog als bedonderd na te kijken. Zoiets krijgt hij vast niet elke dag te horen!

Casata... De dikke buffet man wikkelt iets open dat fel lijkt aan een pakje margarine van één kilo. Hij snijdt het geel-witte blok in vier. We krijgen elk zo'n vierdeel op een bordje, een lepeltje en een glas water. Zo hebben we dus eindelijk onze Casata! We durven er niet goed aan te beginnen, zitten er een poos naar te kijken als naar het grootste wonder van Florentië. De nuchtere Piet heeft zijn portie intussen al voor de helft binnen gespeeld.

"Fijn," zegt hij, "ik moet er seffens nog een hebben."

De Casata is een soort harde ijsroom dooraderd met een bruine eveneens harde vruchtenmoes. En roerend zijn wij het er over eens : 't is gewoon goden eten! Het smaakt naar niets van al wat we van ons leven geproefd hebben, 't is helemaal nieuw en hemels lekker. We raden het iedereen die naar Italië gaat, dringend aan : eet Casata!

Van ons heeft het nieuwe mensen gemaakt. Hebben we wel in een nachttrein gezeten en een hele, lange morgen door een gloeiend heet Firenze gelopen?

En het gaat ons nu allemaal mee. Hotel Pellegrino herwint met ere zijn reputatie. Het middagmaal is er werkelijk goed en de bediening vlug en vriendelijk. De hotelmeester, die ik deze morgen "koerskemel en biesmutte" heb genoemd - ze verstaan dat daar toch niet - krijgt nu van mij een waarderend "prima!" te horen. Het vleit hem een ogenblik. Dan schijnt hij mij te herkennen en doet of hij ergens geroepen wordt.

We hebben nog een uurtje vrij en besluiten er gebruik van te maken om enkele souvenirs te kopen. Florentië is bekend om zijn fijn en goedkoop lederwerk. Ik koop drie met gouden

lelietjes bedrukte brievenassen en streep meteen drie namen door op mijn lijstje.

"Pour madame, monsieur, pour madame!..."

Zo lonkt ons een bruine dikkerd zijn winkel, 't is maar een poortje tussen twee huizen, binnen. Hij verkoopt damesregenschermen. Die schuiven netjes in elkaar en dan passen ze in een sierlijk lederen hoosje, weer met gouden lelietjes op, dat ge met een fraai geknoopt riempje aan uw schouder kunt hangen. Zo'n ding kost drie duizend lires. In onze munt lijkt dat spotgoedkoop. Voor die prijs koopt ge bij ons zelfs geen gewone paraplu, merk "voddienstok." En die vent heeft het in een omzien open, weer toe en in het hozen. Ja, we moeten het hebben.

"Daar zal ze van verschieten!" moedigen wij elkander aan en we vergeten gewoon af te bieden.

Later in de trein demonstreren wij het geval aan enkele dames. En, kijk nu, dat paraplutje lijkt wel behekt te zijn. We krijgen het haast niet open en nog moeilijker weer toe. En het wil niet meer in het hozen dan na lang wringen en frommelen. Het is alzo niets elegant meer, lijkt meer een slechtgepulde bloedpens. We bergen het daarom maar wijselijk weg. Thuis hangt het nu ergens "te hangen." Mijn grote dochter neemt het wel eens mee, maar dan alleen op regenachtige dagen, als zij er zeker van is dat het toch niet regenen zal.

Het Firenzer station is een fonkelnieuw, lang en lelijk gebouw. Een vlakke gevel in de volle zon, 't lijkt of we recht in een vuur lopen. Daar is coupé 32 weer... heet als een oven. Ons compartiment is het enige van de hele trein waarvan het raam niet open kan. Nu moet het open! De hele mechanische dienst van het station wordt er voor opgeroepen, zes man gewapend met sleutels en schroevendraaiers. Om de beurt morrelen ze even aan het koppige raam, vloeken wat in het Italiaans en gaan dan op het perron staan lamenteren over het hopeloos geval. In ons home is het intussen niet om uit te houden.

"Als die mannen het niet kunnen, moeten we het zelf maar doen," oordeelt Piet.

Hij beveelt ons langs binnen aan de handvatten te trekken. Hij

wipt de wagen uit, bonkt met zijn twee vuisten op de ruit, op gevaar af deze te breken. Heftig protest van de mecaniekers die niet anders denken of Piet wil de ruit stuk slaan. Maar... roef!... Daar gaat het raam naar beneden. De mecaniekers staan daar met de mond open, gaan nog eens naar het raam kijken en krabben zich achter de oren. Ik zeg hun, gewoonweg alsof ik het geval verklaren wil: "Boer, doe uw hek open..." Wat een paar dames uit onze wagen aan 't proesten brengt. De macaronimannen worden plots boos. Ze menen dat wij hen al de tijd voor 't lapken hebben gehouden. Gelukkig is onze Piet al weer binnen en onze trein gaat plots aan 't rollen.

We rijden Florentië uit, naar Rome toe. Een ritje van vier uren maar. We rollen door een vlakke landbouwstreek, met op enkele kilometers links van ons de Appenijnenketen. 't Is er de streek van de wijnboeren. Steeds maar druivelaars, struiken van een meter hoog, de takken door latwerk opgehouden. We zien er ook rijen kleine boompjes, een soort wilgen, waartegen de wijnstokken worden opgeleid. De boeren rijden er met vale, breedgehoornde ossen. De grond is er bruin als onze Brabantse klei. Ezels zijn er ook fel in de mode. Ze trekken zo'n laag wagentje of lopen met twee grote draadmanden. We zien er ook de eerste olijfbomen: dikke, vermomde stammen met een dichte kroon van smalle, zilvergroeene blaadjes. Ze doen aan onze knotwilgen denken. Meer naar Rome toe krijgt de streek een dor en troosteloos uitzicht. Toch zijn er nog wijnvelden op de heuvelhellingen langs de steeds meegaande Appenijnen. We zien er ook hutten, van riet of stro, die door mensen bewoond worden. Verder weg van de spoorbaan moet het land toch zeer vruchtbaar zijn, vermits deze streek - zo verkondigt iemand door de luidspreker - de voorraad schuur van Rome wordt geheten.

Terontola en Chiusi liggen al ver achter ons. Daar is Orte, de laatste halte voor de eeuwige stad. Het land waar we nu door rijden draagt reeds de stempel van een diepgaand en groots verleden. Oude, grijs-verweerde bruggenbogen en kleine steden als middeleeuwse vestingen hoog op een steile rots. En mensen bruin als de aarde welke zij bewerken.

De avond komt en het wordt stil in de trein. Rome nadert. Rome, waarvan ons gezegd werd dat het alles wegvagen zal wat we tot hiertoe hebben gezien. We verdringen elkander bij de ramen. Verwachten elk ogenblik iets van Rome te zien opdagen, de koepel van Sint Pieter of... Maar we zien niets en toch... de trein stopt. Tiburtina... Ja, we zijn in Rome. Niemand kan het geloven. Men laat ons echter geen tijd tot verdere bedenkingen. Alle bagage moet nu uit de trein, wat achterblijft wordt beschouwd als weggeworpen. We zien even een glimp van arm Italië : een schraal-opgeschoten jongen, in lompen gekleed, die de overschotjes uit onze lunchpaketten gretig in zijn zakken stopt en plots verschrikt wegholt voor twee op hem toetredende politiemannen.

Met onze valiezen, handtassen en vlaggestokken zwoegen we het station uit. We komen op een schaars verlicht plein waar we tot boven onze schoenen wegzinken in fijne kiezel. Wat huizenblokken verderop is voorlopig al wat we van Rome zien. Een dozijn geweldige, fonkelnieuwe autobussen staan er klaar voor ons. Een bruin duiveltje van een chauffeur rukt de valiezen uit onze handen, zwaait ze op de kap van de wagen, waar ze door zijn helper worden opgevangen en neergesmaakt. Dan zijn er nog een paar die zich beijveren, en er ook in slagen, ons in een omzien in de autobus te drijven. De deuren slaan toe, we zitten niet eens en we rijden al met een brede zwaai over het plein en een lange helling op. En daar is Rome nu...

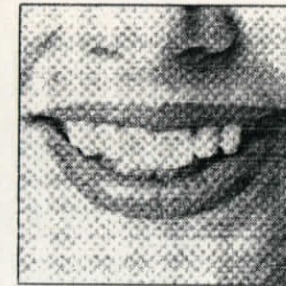
Wordt vervolgd

Inhoud

Voorwoord	Blz. 1
De gemeenteraad 100 jaar geleden	Blz. 3
De Liereman	Blz. 5
1 Januari 2002	Blz.11
25 jaar na de fussies van gemeenten deel IV	
Coupé 32	Blz.21

delta lloyd

BELEGGINGSADVIES

ONS DOEL, UW GLIMLACH

KANTOOR OOSTHOVEN
POLDERSTRAAT 29
TEL. 014/41 16 35